

מהדורת ביקורת!

הערות ותיקונים
יתקבלו בברכה!

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

פרשת תצוה – זכור
(נמסר במוצש"ק תרומה)
אדר התשפ"ו בשל"ז
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

מהו העניין הטמון בכך שמגילת אסתר נקראת בשם 'איגרת', וגם בשם 'ספר'. ודוגמאות נוספות לדברים שהם 'ממוצעים'.

הממוצעים דלעיל, אינם קשורים אל דברי הרמב"ם בעניין המיצוע במדות, כי מהות המיצוע כאן אדרבה היא השלימות.

האברבנאל חולק על הרמב"ם ושאר המפרשים בעניין המיצוע במדות.

השלמה לגבי הקוראים לדרך הזאת בשם 'שביל הזהב', ושלא מצאנו מקור נאמן לכך גם בספרי חכמי ישראל, הלכך עדיף להימנע מזאת. וגירסת השם אריסטו, בחולם או בשורק. מה הסיבה שנשתנה אופן ביטוי הקמץ אצל הספרדים להיות כמו פֶּתַח.

הפרכת הטענות נגד מבטא גימ"ל דגושה, המקובל אצל התימנים. הגימ"ל שלנו, כנתינתה מסיני. קבלת חכמי תימן שעילגות משה רבינו ע"ה היתה באותיות החיך גיב"ק. הֶמֶן, הֶמֶן. כי ח"ק – חולם קמץ – לישראל הוא.

בעניין שדים ומזיקים כשפים ורוחות רעות, וכדומה, שהפילסופיא היא שגרמה לאותם שלא מאמינים בהם, דעת רבותינו ז"ל על כך, ומעשים אמיתיים שהיו בזמנינו בעניינים הללו, אף כי כבר נחלש כח הטומאה.

האם מותר ללמוד הלכות קידוש החודש בתשעה באב או באבילות רח"ל.

זכר למחצית השקל עבור מוסדות נתיבות מהרי"ץ.

© כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחבורות "שערי יצחק" – 824

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה וליזכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא
כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"י"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש ע"י ידידנו הנעלה רבי שלמה קקון הי"ו, לע"נ חמוי רבי יפת משה (צדוק) בן הרב צאלח ז"ל, שנלב"ע בליל שבת יקודש פרשת תרומה, כ"ז שבט, תנצב"ה. בעבור שהתנדב ומתנדב תמיד ביד רחבה ובנפש חפצה למוסדות יד מהרי"ץ.

השיעור מוקדש גם על ידי רבי יעקב בן נסים מטלון הי"ו, מארצה"ב, להצלחה בפרנסה ובכל העניינים, ונחת מכל יוצאי חלציו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו כן השיעור מוקדש על ידי האשה החשובה מרת רחל יהודית בת דוד מאיר יגיי שתחי' מארצה"ב, להצלחה מרובה בפרנסה ושלוות הנפש, בעבור שהתנדבה ומתנדבת תמיד למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

וכמו כן השיעור מוקדש על ידי רבי חנניה בן מאיר משה הי"ו מארצה"ב, להצלחה בהמשך העלייה בתורה ויר"ש ובפרנסה. ולהצלחת רעייתו מרת דינה חיה שתחי' ללידה קלה בשעה טובה ומוצלחת. בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילים, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

מהו העניין הטמון בכך שמגילת אסתר נקראת בשם 'איגרת', וגם בשם 'ספר'. ודוגמאות נוספות לדברים שהם 'ממוצעים'.

מגילת אסתר, נקראת בשם איגרת. כפי שנאמר, **אֵת כָּל דְּבָרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת** [אסתר ט', כ"ו]. וגם לאחר מכן כתוב שוב [שם שם, כ"ט], **לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפָּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִיָּת.**

מצד שני, היא נקראת בשם ספר. כפי שנאמר **וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר** [שם שם, ל"ב].

'ספר' היינו, כמו חמשה חומשי תורה.

בגמרא במגילה [דף י"ט ע"א] מבואר, כי המגילה איננה חמורה ממש כמו ס"ת. כפי שמובא שם, שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין, כשרה. אמר רב נחמן, ובלבד שיהו משולשין. ישנן שם כמה דעות, כיצד לפרש זאת. לא ניכנס אל הפרטים. עכ"פ אם הטיל שלושה חוטי גידין, היא כשרה. משא"כ בספר תורה, שזה לא כשר. ומאידך, אם תפרה בחוטי פשתן, פסולה.

המגילה נקראת ספר, ונקראת איגרת. לכן ההלכות של מגילת אסתר, חלקם כמו דיני ס"ת, וחלקם לא. והפוסקים דנים בהרבה פרטים, לגבי העניין הזה.

מה טמון בכך?

מצד אחד, המגילה איננה ממש תורה שבכתב. כי תורה שבכתב, הם רק חמשה חומשי תורה, ושאר נביאים וכתובים. וישנה תורה שבעל פה, שזה

בכלל לא נכתב בזמנם. עד שהתירו לכתוב זאת, משום **עַת לַעֲשׂוֹת לִי יְיָ הַפְּרוֹת וְתִרְתְּךָ** [תהלים קי"ט, קכ"ו].

מגילת אסתר, זה שהיא נכתבה, הדבר מראה שהיא משהו 'באמצע'. ההגדרה של מגילת אסתר היא, שזהו משהו ממוצע. חלק מן הדינים שלה הם כמו תורה שבכתב, וחלק מן הדינים הם כמו תושבע"פ. מצד אחד, היא צריכה להיכתב על קלף, או גויל, והיא צריכה שרטוט. ומצד שני, אפילו אם חלק מהמגילה אינו כתוב, אם זהו רק מיעוט, אפשר לקרוא זאת בע"פ. ממוצע, הוא משהו מהדבר שהוא יותר ממנו, וממה שהוא מעליו. יש בו מקצת מן המדרגה העליונה, ומקצת מן המדרגה התחתונה.

או ישנם כאלה המגדירים זאת, כמחבר בין התורה שבכתב, לבין התורה שבע"פ. כיעויין בשפת אמת דף ל"ח ע"א.

אולי אפשר להבין ע"י זאת ג"כ את העניין, שבס"ת צריכים שני עמודים, אחד בתחילתו ואחד בסופו. משא"כ במגילת אסתר, רק עמוד אחד בסופה. אמנם הסיבה העיקרית לכך היא, מצד ההלכה, כי ספר תורה הוא נגלל, גם מימין לשמאל וגם משמאל לימין. משא"כ המגילה, כאשר גוללים אותה, תמיד זה רק מהסוף להתחלה. זה לא שקוראים פרשה ומפסיקים באמצע, שאז צריכים לפעמים לגלול לצד אחד, ולפעמים לצד האחר. אבל, זהו הפשט. אולם ברעיון, רואים ג"כ כי זה משהו באמצע. עמוד אחד, לא שני עמודים.

ולמעשה, ישנם הרבה דברים כאלה. כמעט כל דבר בעולם, יש בו 'ממוצע'.

למשל, מיהו הממוצע, שבין המלאכים לבין בני האדם? זהו אליהו הנביא. ויעל אליהו בסערה השמים [מלכים ב' ב', י"א]. הוא היה אדם, ונהיה מלאך. אבל ישנם כאלה האומרים שהוא בעצמו היה מלאך בתחילת הבריאה, ולאחר זמן נתגשם, כיעויין אבני שוהם פ' פינחס דף קפ"א, ובשאר ספרים.

וכן השדים, כמבואר בגמרא במסכת חגיגה [דף ט"ז ע"א], ששה דברים נאמרו בשדים. שלשה כמלאכי השרת, ושלשה כבני אדם.

וכן שירת הים. הפסוק [שמות ט"ו, י"ט] **כִּי בָּא סוּס פְּרָעָה וְגו'**, בספרי תורה דידן הוא אינו נכתב כמו שירת הים, ואינו נכתב כמו כל התורה. הוא ממוצע, בין השירה לבין שאר התורה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

נעשה בתכנית מסודרת, לא 'כאשר יעלה המזלג'. מגיד מראשית אחרית [ישעיהו מ"ו, י]. הקב"ה ברא את הכל בחכמה, ועבר משלב לשלב, ומשלב לשלב. אין שום דבר שהוא פתאומי, משהו שהוא שונה לגמרי. זה עובר עם משהו באמצע, שיש בו דמיון למה שקודם, וגם למה שאחריו.

הממוצעים דלעיל, אינם קשורים אל דברי הרמב"ם בעניין המיצוע במדות, כי מהות המיצוע כאן אדרבה היא השלימות.

אנחנו מדברים [בשיעורים האחרונים] לגבי עניין המיצוע במדות, מה שהרמב"ם פירסם בעולם, ואחריו נהו כל חכמי ישראל.

פה [העניין דלעיל], לא נראה כי הוא שייך אל הנושא הזה, כי במדות צריך להיות מיצוע, כמו דוגמאות רבות שהבאנו בס"ד. והרמב"ם בפירוש המשנה [פרק רביעי משמונה פרקים] כותב דוגמאות נוספות, חוץ מנדיבות, שזה בין קמצנות לבין פזרנות, וכדומה. הוא מוסיף למשל, אמיצות הלב. ישנו אדם שהוא הרפתקן, נכנס לכל מיני סכנות. זהו קצה אחד. ומאידך, ישנו אדם שהוא חלש, רך לב. אמיצות הלב, היא ממוצעת בין זה לזה. בין מדת ההסתכנות למדת רכות הלב. וכן אצילות, ממוצעת בין התנשאות לבין התבזות. וכן הסתפקות, ממוצעת בין חמדה לבין עצלות. וכן ביישנות, ממוצעת בין עזות לבין הזדלזלות. וכן השאר. הוא מפרט שם.

שאלה מהקהל: הסתפקות קשורה לעצלות? תשובת מרן שליט"א: כן. ישנו אדם שהוא עצל, שיושב ולא עושה כלום. אך לא בגלל שהוא בטבעו מסתפק במועט. וישנו אדם, שכל דבר הוא חומד ומחפש לרכשו, לאכלו וכד'. על כך הרמב"ם אומר, תסתפק במועט. זהו האמצע.

חשבתי בלבי, כי כל הויכוח עם הרמב"ם בעניין זה, הוא רק האם הדבר בכלל זהלכת בדרכיו. דהיינו, האם זאת מצוה מדאורייתא. אבל כולם קיבלו זאת כדבר טוב ורצוי בהנהגת האדם.

הדבר שונה, מן הממוצעים שאמרנו מקודם. כי שם המדובר, שהממוצע הוא משהו אשר בין זה לבין זה. אולם לגבי המיצוע במדות, זאת שלימות. לפי הרמב"ם, זהו מה שצריך להיות. זה לא משהו בין זה לבין זה, כמו מגילת אסתר שהיא בין ס"ת לבין איגרת. אין פירושו שמגילת אסתר היא השלימות, אלא זהו רק מעבר בין זה לזה, כפי שביארנו כי

וכן 'שמונה פסוקים אחרונים שבתורה', בסוף פרשת וזאת הברכה, הם ממוצעים, בין התורה לבין הנביאים. הקב"ה אומר, ומשה רבינו כותב בַּדְמָע [ענין מנחות דף ל' ע"א]. כמורכב, בין הנביאים לכתובים, ישנה מגילת רות. זה ממוצע.

ובין המשנה לברייתא, ישנה את מה שכתוב בסוף מסכת עוקצין, אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות וכו'.

בין התנאים לאמוראים, יש את רב. מצד אחד הוא אמורא, ומאידך רב, תנא הוא ופליג, הוא יכול לחלוק על תנאים.

בין האמוראים שלגמרא, לבין הגאונים, יש את רבנן סבוראי.

וכן ארץ גושן, היא ממוצעת בין ארץ ישראל לבין מצרים.

שמיטה יובל וישראל, הם ממוצעים בין הטבע, לבין מעל הטבע.

שבת-קודש, היא ממוצעת בין העולם הזה לבין העולם הבא.

וישנם עוד דברים רבים, שהם ממוצעים. למשל, בת היענה, שהיא ממוצעת בין העוף לבין הגמל. וכך כמעט בכל דבר ודבר. ברוך ה', יש לי בס"ד מאמר מיוחד על זה, מאמר הממוצעים. ואילו הם בבחינת 'מים שאין להם סוף'.

יש להבין, מה טמון בעניין הזה, שישנם דברים שהם ממוצעים? מה הדבר אומר?

הקב"ה ברא תמיד בעולם, דברים שחלק מהם, בין הצומח לדומם, ובין החי למדבר. תמיד ישנו משהו, אשר עובר שלב באמצע.

בין בני האדם, לבין הבהמות. הקופים. בין דברים שהם דומים לבני אדם.

מהו הרעיון שבכך?

מן הכתוב בספר שם משמואל ווארא ה', שנת התרע"ג, נראה שהטעם כי אם היה מעבר קיצוני בין האחד לבין השני, כגון בין הדומם לצומח, אזי הדבר היה מפסיק את החיות. צריך שיהיה צינור. לא להפסיק את הצינור. צריך שיהיה משהו משלב. בלי זה, החיות שלו תיפסק, הוא היה נעצר.

יכול להיות, שהדבר גם בא להראות, כי הכל נעשה בהשגחה פרטית. לא בדרך מקרה. הכל

צריך להיות המעבר הזה. משא"כ המיצוע במדות, ההיפך, זהו מה שצריך להיות. רק זה. לא טוב הקצה הזה, ולא טוב הקצה האחר, רק הממוצע. אמנם חיצונית הדבר דומה, אולם בנ"ד המהות היא אחרת. זה לא משתנה לזה.

והיה נראה, כי העניין הזה – המיצוע במדות – הוא מוסכם. רק כל הויכוח הוא, האם הדבר שייך למצוה הזאת של זיהולכת בדרכיו, או מהיכן הרעיון הזה בא. כפי שדיברנו, האם הרעיון הזה בא מאומות העולם, כמו שישנם שטענו. ובעזרת הי"ת נבאר בשיעור נוסף, כי אדרבה, ישנם לכך מקורות גם במקורות שלנו, ממש בקדושה לגמרי. בכל אופן, כולם קיבלו את הרעיון הזה, שזהו דבר אמיתי, גם על הצד שאין לכך מקור של ממש.

האברבנאל חולק על הרמב"ם ושאר המפרשים בעניין המיצוע במדות.

אבל ראיתי להפתעתי, כי בכל זאת ישנו מישהו אשר חולק על כך. וזהו האברבנאל, אשר איננו מסכים לזה. הוא דוחה בשתי ידים את הרעיון.

מתקיים גם בזה, מה שאומרים בשם אחד מגדולי ישראל, כי אין דבר בעולם אשר אין בו מחלוקת. אפילו אם ישנו דבר שאתה חושב שכולם מסכימים עליו, עניין שתאמר וכולם יגידו לך עליו שהינך צודק, תדע לך, שישנו מישהו שחולק עליך. ואיפה הוא? בסוף העולם...

יש מישהו, שהוא לא מסכים עם מה שאתה אומר. אמנם אתה חושב שכולם מסכימים איתך, אין אפשרות בכלל להגיד אחרת, בודאי שהדבר הוא נכון, וכולם מסכימים. ברם, לא. ישנו מישהו, אשר ימצא לו איזו טענה בכדי לסתור אותך.

כך אמר אותו צדיק, 'מיום שנחלקה מלכות ישראל, ע"י ירבעם בן נבט, אין דבר שאין בו מחלוקת'. [עייין בשיעור מוצש"ק ויקרא התש"ע].

בנדון דידן, ראיתי עכ"פ אחד אשר חולק על העניין הזה, וזהו דון יצחק אברבנאל. מלבד אותם בסביבת סלבודקה שהבאנו, אבל הם 'בני בלי שם', שאת דבריהם דחו ראש הישיבה והמשגיח שם, כמו שכבר דיברנו בס"ד.

הוא כותב בפירושו למסכת אבות [נחלת אבות, פרק שני דף צ"ב], לגבי מה שהרמב"ם מפרש, כי זאת כוונת המשנה באבות [פרק ב' משנה א'] רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל

שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. הוא שואל על כך הרבה שאלות, כדרכו בקודש, אבל שתי שאלות שלו הן בכדי לסתור את שיטת הרמב"ם בפירוש המשנה הזאת, כי זאת הכוונה במלים 'תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם'.

וכך הוא כותב, וראיתי אני לשאול בזו המשנה, שאלות.

השאלה הראשונה, איך אמר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כאילו ביד האדם לבור ולבחור דרך לעצמו כרצונו.

וכי האדם הוא שמחליט, איזו דרך לבחור?

ואינו כן. כי הדרך הישרה, כבר צייתה עליו התורה. ואין לו לאדם לבחור דרך אחר, כי אם לשמור ולעשות ככל דברי התורה. ואחז"ל שהתורה נקרא דרך, שנאמר וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּהּ [שמות י"ח, כ'].
ישנה דרך מסודרת כבר מהתורה, והאדם אינו יכול להמציא ולא להחליט לברור לו דרך משלו.

השאלה השנייה, איך נאמר שהמיצוע בכל הדברים, היא הדרך הטובה והישרה? – לא יכול להיות דבר כזה – והלא יש דברים, שהשלימות ימצא בתכליתם, לא באמצעותם. כעבודה – עבודת השם – והאהבה לבורא, וליראה ממנו. וכי בכך, צריכים ללכת באמצע?

ואם תאמר, לא דיבר רבי, כי אם מהמדות, עם שלא פירשו. הנה גם בהם אמר התנא, 'מאד מאד הוי שפל רוח'. הנה כן דיברו על המדות.

ולכן הוא אומר שם בסוף, כי לא זאת הכוונה במשנה. וז"ל, לא כיוון רבי במשנתו זאת, להזהיר בני אדם בהנהגת המדות, כפי החכמה המדינית וההתפלספות, לבקש דרך האמצעי ולברוח מן הקצוות, כמו שחשב הרמב"ם ושאר המפרשים כולם. הוא מודה, כי כל המפרשים הלכו כמו הרמב"ם. אבל לדבריו, זהו לא כפי שהם חשבו.

כי כבר למדנו – לימדנו – התורה, הדרך הישרה בכל המדות, והגבול הראוי בעשייתם. עליו אין להוסיף, וממנו אין לגרוע. ואין צורך לאדם לבקש על פי סברתו והתחכמותו דרך אחר, כי אם שלא ימוש ספר התורה הזה מפיו, לשמור ולעשות ככל הכתוב בו.

אבל היתה כוונת רבי, להגדיל מעלת התורה וכללותה, בכל הדברים המביאים אל השלימות. ולזה אמר, הנה האדם – במה שהוא אדם – כאשר

שערי יצחק – השיעור השבועי

לא ברורה, על כן אין אני אלא כמציע בעלמא. בספר מורה נבוכים (קוק) עמ' מ"ח הערה 52 כתוב כך, כאן יסוד 'השיווי' ההרמוניה, או הדרך הממוצעת, שרק בה תהיה נפש האדם בריאה. לא להפליג בתשוקה ואף לא להסתגף מן התשוקה (שם פ"ד) – תורה יהודית עתיקה, שרק לחנם יקראוה על שם אריסטו בכינוי "שביל הזהב" וכבר העיר על זה רוזין בספרו על 'המוסר לפי הרמב"ם' (ע' ביבליוגרפיה עמ' כ"ג על המוסר 1) ע"כ.

הנה לפנינו ישנם כאלה הטוענים בהיפך, כי זאת טעות להגיד שהמקור לכך הוא מאריסטו, אלא המקור הוא מהיהדות. על כך עוד נדבר בעזה"ת בהרחבה.

וז"ל הר"ש אבן גבירול בספרו תקון מדות הנפש, ובהתאם לזה אינו ראוי לאדם האציל, שיהיה חזק-הכעס, ולא יהיה טבוע במדות החיות הטורפות והדורסות. ואל יהא עדין-הכעס, כי זוהי ממדות הילדים הקטנים. וההחלטה הנכונה בזה, היא האחזיה באמצע ע"כ. וכתבו ע"ז בהערה (בהוצאה דלעיל עמ' 84), האחזיה באמצע תורתו הידועה של אריסטו, שביל הזהב. ראה האתיקה הניקומכית שלו פרק ו' (ביחוד סעיף 4' ע' 15) והשוה גמ' חגיגה דף י"ב, והרמב"ם במקומות רבים במשנה תורה, ובפרק הרביעי בשמונת הפרקים שלו וכו' ע"כ. ואכן בספרים רבים ייחסו המליצה "שביל הזהב" בייחוד לעניין דידן גבי דרך המיצוע דוקא.

הרה"ג חיי"א שליט"א – זהו ידידנו הרב חיים לוי – במכתבו המובא בשיעור פ' בשלח צידד שמקורו מהמשכיל הזיפן יצחק סטאנוב, ויש להוסיף ע"ד שבספר אוסף כתבי הרב שמשון רפאל הירש ח"ג אמיתות תורה שבע"פ פרק י' מעמ' קל"ה האריך נגד משכיל אחר שתיאר את ר' יהושע כבעל "שביל הזהב" עש"ב. אך לפי האמור נראה שמקורו נעוץ כבר מלשונו של אריסטו.

ומאידיך לכאורה יתכן שיסוד ושורש ביטוי זה נובע מחז"ל הקדושים, בירושלמי חגיגה פ"ב ה"א, דאיתא התם בזה"ל, תלמיד ותיק היה לו לרבי, ודרש פרק אחד במעשה המרכבה, ולא הסכימה דעתו של רבי, ולקה בשחין. לאותו תלמיד היו כנראה טעיות בענייני מעשה מרכבה, הוא הגיע להבנה שאיננה נכונה, והוא נענש ולקה בשחין.

יבחר לעצמו דרך ישרה ללכת בה במעשיו, הלא ישים השתדלותו לבקש הדבר הנאָה, ולבחור אותו מהמגונה. והברירה הזאת תהיה, אם כפי שכלו ודעתו, כמאמר שלמה [משלי כ"א, ב'] כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו. ואם כפי דעת הבריות, שהם המלמדים הכוללים לכל אדם.

והוא אָמרו, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם. ר"ל במה שהוא אדם, מבלי בחינה אל דת ותורה נבחרת וכו'.

כך האברבנאל אומר.

בעזרת הי"ת, ברצוני לתרץ את השאלות שלו. [לבסוף לא הספיק בשיעור הזה, ובלנ"ד נדבר על כך בשיעור נוסף].

שאלה מהקהל: האם האברבנאל דוחה את כל הרעיון של-רמב"ם, או רק את הראייה ממסכת אבות?

תשובת מרן שליט"א: הוא אינו מסכים עם הרעיון הזה בכלל. הוא דוחה זאת מכל וכל. גם את הראייה, כי זה לא יכול להיות הפירוש במשנה. וגם את הרעיון, כי לא יכול להיות דבר כזה. גם אם זה לא הפירוש במשנה, עכ"פ אין דבר כזה, כי הדרך היא איננה באמצע, אלא סלולה כבר היא לפנינו בתורה"ק.

השלמה לגבי הקוראים לדרך הזאת בשם 'שביל הזהב', ושלא מצאנו מקור נאמן לכך גם בספרי חכמי ישראל, הלכך עדיף להימנע מזאת. וגירסת השם אריסטו, בחולם או בשורק. מה הסיבה שנשתנה אופן ביטוי הקמץ אצל הספרדים להיות כמו פתח. הָמֶן, הָמֶן. כי ח"ק – חולם קמץ – לישראל הוא.

אמרנו [בשיעור בשלח התשפ"ו בשל"ז], כי ישנם הקוראים לדרך הזאת בשם 'שביל הזהב', וחיפשתי למצוא את המקור לכך.

ידידנו הרה"ג יהודה חרזי הי"ו השתדל ג"כ לחפש – היום ב"ה ישנה אפשרות לחפש ולהגיע בקלות למקורות אפילו בקצה העולם. אבל גם החיפוש הנכון, מצריך חכמה ותבונה. וישתבח שמו לעד, כי זיכה אותנו בכשרונות ברוכים ומתאימים גם לזה – והוא כתב אלי בעניין זה בזה"ל, ליל ראשון י"ד שבט מוצש"ק פרשת בשלח התשפ"ו בשל"ז.

לכבוד מרן שליט"א.

בעניין מקור המליצה "שביל הזהב", מצאתי בס"ד כמה דברים חדשים בזה, והמסקנא לדידי עדיין

התורה הזו, דומה לשני שבילים. אחד של-אור, ואחד של-שלג. זאת דרך מסוכנת. אם אדם נכנס לדברים גבוהים כאלה.

היטה בזה, מת באור. היטה בזו, מת בשלג.

מה יעשה? יהלך באמצע ע"כ. להיזהר לא לנטות, לשני הצדדים.

וכ"ה בתוספתא שם פ"ב ה"ב ובשינוי קצת. [צ"ל כבר בתוספתא, שכן הירושלמי לקח משם, כמו במקומות רבים. איתמר].

א"כ הנה, ישנו כאן את העניין של 'שני שבילים'.

ברם עכ"פ את המושג 'שביל הזהב', עדיין לא מצאנו. ישנו כאן רק משהו דומה.

מצוי שאומרים על סגנון הרמב"ם, 'לשון הזהב', אבל זאת מליצה מלשון הפסוק – לגבי עכן – לשון הַזָּהָב [יהושע ז', כ"ד]. לקחו משם את הביטוי הזה, לגבי סגנון לשונו של הרמב"ם, לשבח אותו שהוא 'לשון הזהב'. משתמשים בזה כמליצה. אבל לכל הפחות, זהו פסוק. משא"כ 'שביל הזהב'.

אמנם בספר דלעיל מובא הלשון 'שביל', אבל הוא איננו מתחבר עם המלה 'זהב'.

כן ראיתי שהשוו ודימו בכמה ספרים, ואינם לפני כעת.

וגם ישנו ספר הנקרא בשם שביל הזהב (נדפס בשנת תרנ"ז) למה"ר מרדכי עליאשברג. ואף בספר גאון צבי (זבחים, תרע"ג) סוף דף פ"ז ע"ב כתב, כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, בשביל הממוצע שביל הזהב ע"כ. ומהם אין ראיה ראיה לסתור, כי הם מאוחרים יותר מהמשכילים דלעיל, אלא עכ"פ ראיה יש שלא ראו התנגדות לזה.

זאת היא הצעת הדברים, מתוך מה שהעליתי בחכתי בס"ד כעת, על אף שאפשר עוד להאריך. ומו"ר שליט"א יאיר עינינו בהכרעת הדברים. האם אפשר וטוב להשתמש במליצה זו, או שאינו כדאי.

מנאי קטן תלמידיו

יודא בלא"א שי חרזי יצ"ו.

יישר כוחו, ויתקיים בו מק"ש 'יהודה' אתה יודוך אחיך וגו'.

*

וידידנו הרה"ג חיים לוי הי"ו בעצמו, הוא שלח אלי מכתב נוסף בעניין דלעיל, וז"ל, בנוגע למה שאמר

מו"ר שליט"א: "אבל היווני הבליעל הזה, נשאר בדעה כי גם גאווה וכעס הן ככל יתר המדות". ועל כך כתב ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א: "לפי מה שאמר מעכ"ת לעיל שאריסטו לקח משלמה המלך, אזי י"ל דשלמה דיבר לפי דין תורה, שאין חילוק בין המדות, ועל זה דיבר הרמב"ם בפרק א'. ואחר כך באו רבותינו ז"ל ואמרו שבגאווה ובכעס יש ללכת עד הקצה האחר, ועל זה דיבר הרמב"ם בפרק ב". עכ"ל.

נראה לקוטן דעתי לאחר העיון בגוף דברי אריסטו, כי החשבון מבריק, אבל אינו אמיתי. שכותב אריסטו, שקביעת הממוצע תושפע מהדרך שבה רואה אדם את העובדות, ולכן ההכרעה היא – "בלא ספק, דבר קשה וקשה במיוחד הוא ישומו של הכלל אל הפרטים".

הדוגמא שבה נעזר אריסטו כדי להמחיש את הקושי בהכרעות אלו, היא הכעס, כשהוא מצביע על הגבריות כשיקול העשוי להצדיק את הכעס. לא קל, כותב אריסטו, לקבוע איזו מידה של כעס תואמת "גבריות" ראויה.

הוא – הר"ח לוי – אומר שהוא עיין בדברים שלו, וראה כי מה שיכול להצדיק כעס, זה הגבריות. 'גבר', כועס, מראה שהוא חזק.

וז"ל, "הרי לא קל להגדיר כיצד ולמי ובשל מה וכמה זמן יכעס הכועס; שגם אנחנו משבחים לעיתים את הממעטים בנידון זה, וקוראים להם "מתונים". ולפעמים נשבח את המתקצפים, ונקרא להם "גבריים".

דוגמא זו של אריסטו מלמדת ששיקוליו והכרעותיו בחפשו אחר המידות הממוצעות, נערכו במסגרת הערכים של-תרבות היוונית שבה השתתף.

הדבר מראה – כך אומר לנו הר"ח לוי – כי השיקול הוא אינו אלא לפי תרבות יוון. הוא הסתכל על כך, כמו גוי. לא 'כמו גוי', הוא גוי, זהו 'הראש' – ההבחנה – שלהם.

הרמב"ם המכנה את השיקול המוסרי של-פרט "השלימה שבדרכי העבודה" וכותב ש"כאשר יהיה האדם שוקל פעולותיו תמיד, ומכוון לאמצעין – יהיה במדריגה העליונה ממדריגות בני האדם, ובזה יתקרב אל ה' וישג מה שאצל", מכווין את דבריו ל"אנשי תורתנו – הואיל ודברי אינם אלא בהם".

שערי יצחק – השיעור השבועי

ולמסקנא נלע"ד שאין ראוי להשתמש בסגנון שביל הזהב, כיון שלא מצאנו לכך יסוד מ'מקור ישראל' הקדושים.

*

אבל הפתיע אותי בני הרה"ג שאול הי"ו. הוא שאל, מדוע אני אומר אירסטו בחולם? ראיתי במנורת המאור שבהוצאת ידידנו הרה"ג נתנאל אלשיך שליט"א, שמנוקד אירסטו בְּשׁוֹרֵק.

עניתי לו, כי האמת היא, שגם אני שמעתי מחכמי תימן שגרסו כך, אריסטו. אבל צריכים לדעת, כי זהו בגלל השפה הערבית. ככה קוראים לו בלשון ערבי. כי אצל אומות העולם הערבים, אין להם חולם. הם אינם יכולים לבטא חולם.

ישנו כלל, 'כי ח"ק – לישראל הוא'. ראשי תיבות חולם קמץ. ניקוד החולם והקמץ, הם רק אצל היהודים. כמובא במרפא לשון למהרי"ק. אין להם בהברה שלהם את ביטוי החולם. החולם שלנו צריך לימוד. ולא רק היא, אלא אפילו את הקמץ, הם אינם יכולים לבטא.

שאלה מהקהל: אך הרי באירופה יש ביטוי קמץ.

תשובת מרן שליט"א: נכון. לכן הם מבטאים לנכון אריסטו בחולם, וכן לגבי מה שדיברנו לפני כמה שיעורים בעניין ניקוד אנטיוכוס, אנטיוכוס, אנטיוכוס. מי שהמציא את הסימן 'כי ח"ק לישראל הוא' שאמרתי, כנראה בא מארצות המזרח, ולא ידע כי באירופה זה לאו דוקא בישראל.

אבא מארי זצ"ל היה מספר לי, כי בפורים כאשר כל היהודים היו אומרים 'ארור הַמֶּן', הערבים אשר שמעו את היהודים, היו אמרים 'הַמֶּן'. כי הם לא היו מסוגלים, לדבר את ההברה 'הגבוהה'. [אבל נשות היהודים אף שאינן יכולות לבטאות את החולם מפני שאינו בשפה הערבית, מכל מקום את הקמץ הן מבטאות לנכון, כנראה מפני שביטוי קל יותר מאשר החולם. איתמר].

חושבני, כך נראה לי, כי זהו מה שגרם ליהודים הנקראים ספרדים – בגלל שהם היו בארצות המזרח, שם דיברו בלשון ערבי – בגלל שפת המדינה, הקמץ אצלם נפל, ונהיה פתח. ואלה מהם שכן מבטאים קמץ, כגון הפרסים, או הבוכרים, שהם מבטאים משהו באמצע, זה טוב. אבל אצל רובם, הביטוי קמץ אבד לגמרי, והוא נהיה כמו פתח ממש.

"השלימה שבדרכי העבודה" של "אנשי תורתנו", היא עיצוב מידותיהם האישיות לאור התורה ומצוותיה, הקובעות מסגרת אובייקטיבית – ר"ל ללא נגיעות. יב"ן – לעבודה זו. (מנפת צוף ח"א עמ' 410).

הרמב"ם בא מזוית של קדושה, של תורה. משא"כ אלו, השיקולים שלהם הם אחרים. זרים לנו.

ולפי זה הגם שייחבן שיסוד הדברים בלקיחת מידת המיצוע, נטוע בתורתנו הקדושה, אבל אין ערבנות שגם לדידם לא חל הכלל 'כל היוצא מן הטמא, טמא'.

ולגופו של דבר, היות חכמת יוון גנובה מאיתנו, הגם שלא ידוע לי בבירור שרבנו הרמב"ם מסכים לזאת, אולם עצם העובדא שהרבה מחכמת הגויים שקיבל הרמב"ם, לא מופיע בדברי חז"ל, אינו מעמידו בספק. שהרי הרמב"ם כתב במורה נבוכים (ח"א פרק ע"א) וז"ל דע כי החכמות הרבות אשר היו באומתנו בהאמתת אלו הענינים, אבדו באורך הזמן, ובשלוט האומות הסכלות עלינו. ובהיות הענינים ההם, בלתי מותרים לבני אדם כולם. ולא היה הדבר המותר לבני אדם כולם, אלא דברי הספרים לבד וכו' ע"ש.

מקטני תלמידיך, חיב"א מני"ו.

ברוך יהיה, ולעולם יחיה. ונפשי נשקה נפשו 'בחיבה', ורוב אהבה.

ולגבי העניין הזה, שעורר בסוף דבריו, האם החכמות גנובות מאתנו, או שלא, בעז"ה עוד נדבר על כך בהמשך. אבל יש בכך צדק לפחות במדה מסוימת, כי הרמב"ם לא כתב זאת במפורש. אולם לפי מה שהסברנו בס"ד, הרמב"ם עכ"פ רמז את זה. הוא אמנם לא הרחיב על כך, כי כבר רבי יהודה הלוי כתב זאת במפורש בספר הכוזרי, שהם לקחו זאת מאיתנו. והרמב"ם לא כתב את זה 'שחור ע"ג לבן', ומסתברא לענ"ד שהוא סמך על רבי יהודה הלוי. הוא לא רצה לחזור על דברים שכתבו אחרים. שהרי ספר המורה, זה לא כמו הספר 'משנה תורה' שלו, שהוא אמור לאסוף את הכל לפונדק אחד. הוא חיבר את ספר המורה, בכדי להביא את החידושים שלו. לכן הוא קיצר בכך. ולכן דעתי בזה נוטה שהוא ג"כ מסכים לזה.

בכל אופן, עוד נמשיך את הנושא בעזרת הי"ת, כי ישנם בזה עוד כמה חידושים ומקורות אשר אינם ידועים, והדורשים ליבון ועיון.

שאלה מהקהל: אם כן כיצד הם מבטאים את החולם שלהם, שהוא כמו הקמץ שלנו? תשובת מרן שליט"א: ההשפעה היא חלקית, סוף סוף הם יהודים... אבל על התימנים, שפת המדינה כמעט ולא השפיעה.

שאלה מהקהל: אצל הפרסים, שפת המדינה לא היתה כך?

תשובת מרן שליט"א: הם עדיין החזיקו את המסורת. באופן יחסי. אינני יודע, איך זה בשפה הפרסית. עכ"פ הפרסית שונה מן הערבית. ישנו לה ביטוי הנקרא עגמי. גם אצלינו בתימן דיברו בלשון ערבי, ובכל זאת ביטאו את הקמץ נכון, כי שמרו על זאת. אפשר לשמור, רק שצריכים להתאמץ. הנני רק מסביר, כי אצלם – אצל הספרדים – הדבר נשתנה יותר בקלות. [בשפה הפרסית בודאי יש ביטוי כזה, כגון שהם מבטאים את שם ארצם איך, דהיינו בקמץ שלהם, ולא איך בפתח. ואם כן מסתמא גם בשפה הבוכרית יש ביטוי כזה. איתמר.]

הפרכת הטענות נגד מבטא גימ"ל דגושה, המקובל אצל התימנים. הגימ"ל שלנו, כנתינתה מסיני. קבלת חכמי תימן שעילגות משה רבינו ע"ה היתה באותיות החיך גיכ"ק.

מישהו שלי אלי שאלה בזה"ל, שלום כבוד הרב שליט"א.

העירו לי לגבי ההגייה של האות "גימל", שמעו אותי שאני מבטא את זה כך, והעירו לי מדברי הזוהר [רעיא מהימנא כרך ג' (במדבר) פרשת פינחס דף רכ"ח עמוד א'] וז"ל, "אחה"ע בגרון, בומ"ף בשפון, גיכ"ק בחיך, דטלנ"ת בלישנא, זסר"ץ בשנינים". ואמרו לי, שלפי זה הגימ"ל צריכה להיות מהחיך. וכמו שאני עושה "גימל", זה מהשיניים, וזה לא טוב.

מה הרב אומר על זה, מה להשיב להם, והאם באמת הסברא שלהם נכונה וקשה עלינו? האם יש לנו מקור לזה, שאפשר לסמוך עליו?

תודה רבה כבוד הרב.

זאת שאלה שקיבלתי לפני כשבועיים.

והאמת היא, כי השאלה הזאת חוזרת כל הזמן, עניתי ועניתי, ואינני יכול בכל פעם לחזור ולענות עליה. בבחינת למטחן קמחא טחינא.

צריכים למצוא לכך פתרון, וכדלקמן.

לצעדינו, רבים מבני שאר קהילות, שואלים את התימנים – אשר רובם מבטאים גימ"ל דגושה באופן ידוע – את השאלה הזאת. באים רבים וטוענים להם כי האות גימ"ל צריכה להיות מהחיך, ואילו אתם מבטאים מן השיניים. זאת הטענה שלהם.

טענה זאת, מאד נפוצה. הראשון שהתחיל בכך, זהו הרב עובדיה יוסף, בשו"ת יביע אומר נחלק ו' סימן י"א אות ג'. וכבר ענינו על דבריו בשיעור קרח התשע"ב בשכ"ג, ובשיעור ויצא התשע"ו בשכ"ז, ואחריו הרב מאיר מאזוז בעלוני בית נאמן, ועוד. וכבר ענינו על דבריו בשיעור מוצש"ק ואתחנן ועקב שנת התשע"ז בשכ"ח. הם שהפיצו את הטענה הזאת.

אך למעשה, הטענה הזאת היא מוטעית מיסודה. בזמנו ישבתי עם הרב מאזוז, פנים אל פנים, ואמרתי לו, מחילה מכבודך. אנחנו איננו מבטאים את האות גימ"ל מהשיניים, אלא מהחיך. והוא רצה לשמוע ממני במדויק.

הבנתי כי הם חושבים, שאנחנו אומרים זימ"ל. ככה יש מבטא זה בשפה הצרפתית, זי. ולכן הם באים ואומרים לנו, שזה מהשיניים. זאת ההברה שהם הכירו בתוניס, וחשבו שזה זי. כמו שאומרים ויזניץ.

הסברתי לו, כי אנחנו מבטאים גימ"ל מהחיך, זאת בהתחלת החיך, מעל השיניים. לא מהשיניים עצמם, זה לא זה, אלא גה. הגימ"ל שלנו יוצא ממש מהחיך.

הדבר הולך לפי הסדר. גיכ"ק. ג, ג, ג, ק. כמו אחה"ע, מדוע סדר האותיות הוא כך? למה הקדימו ח"ת לה"א? לכאורה היה צריך להיות, אחה"ע. אלא התשובה היא, כי הלכו לפי סדר הוצאת האותיות בפה. א – זה הראשון. אח"כ ה, אח"כ ה, שיוצא בנשיפת אויר מהגרון, ולבסוף ע – שזה הכי עמוק בגרון. אותו הדבר, ג, ג, ג, ק. מתחיל מהחיך ע"ג השיניים, ועולה למעלה. אם תבטא את האות גימ"ל, לא כמו התימנים, תמצא אז שלא הלכת לפי הסדר. ברם איך שאנחנו מבטאים, זהו בדיוק לפי הסדר, כפי שזה יוצא בפה.

והאמת היא, כי הרב מאזוז ישב ושמע ממני זאת מספר פעמים, הסתכל בפה שלי, תחזור וכו', ואז לבסוף הודה בפה מלא על האמת כי אכן הנני צודק.

שערי יצחק – השיעור השבועי

גימ"ל, לא הסתדרה לו צורת האות. אפילו לא בדמיון. משהו דומה. רק לפי המבטא שלנו.

דיברנו על כך בס"ד בכמה מקומות, בשיעורים, והעורך יצ"ו יציין זאת בחוברת בשלימות.

ובעיני יצחק על שע"ה הלכות קריאת ס"ת [סימן כ"ב הערה ס"ז] כתבנו מעיקרא בזה"ל, ראיתי ביבי"א חלק ו' סימן י"א אות ג', שכתב להעיר נגד מבטא גימ"ל הגושה שלנו, שהרי גיכ"ק בחיך ולא בשניים. ועפ"ז כתב בילקו"י חלק ב' דף קי"א, שזו טעות מוחלטת עש"ב.

אבל הדבר ברור בהיפך. דהיינו שדבריהם טעות מוחלטת.

כי הם סוברים, שאנו מבטאים זאת בשניים, אך אינו אלא בסוף החיך, ולק"מ. [ואמסור כאן מליצת אאמור"ר זצ"ל, כששמע מי שאומר "טיבולו במשקה" (בקו"ף כמבטא ספרדי, שהיא כמעין גימ"ל רפויה), אמר בלשון נופל על לשון (במבטא תימני), "דיבורו במשגה"]. וכן פשיטא ליה להרשי"ה במבוא לתכלאל ענף החיים דף ז', שם ביאר בפרוטרוט אופן הגייתנו, ביטבו על המדוכה לברר ולבאר הדק היטב אופן מוצאות האותיות בפה, ובנדון דידן כתב בזה"ל, הגימ"ל הדגושה, מוצאה מקצה החיך החיצוני סמוך לחניכיים (לבשר השניים) בהרמת סוף שלישי הלשון החיצוני, ודפיקתו בחיך בחוזק ע"כ. וכיוצא בזה ראיתי בכמה ספרים ריבוי דברים בענייני שינוי המבטא, ללא ידיעה והבנה ברורה, אלא שאכמ"ל.

וחלילה לזוז ממבטאינו הצח והאמיתי.

בזמנו הם חשבו, שאנחנו 'סתם' טוענים. הם הביאו ראיה בדברי רבי' סעדיה גאון שכתב, כי הגים זה רק בשפה הערבית. ואנחנו השבנו, מה הינכם מביאים ראיה מרס"ג? בסדר, אבל המסורת שלנו איננה פחותה ממנו.

הם חושבים כי מרס"ג ישנה הוכחה, כי כך היה הדבר אצל כל ישראל בעבר. כביכול אצלנו אחר זמן נשתנה. אבל הוכחנו להם בהיפך, כי כבר בזמנו של רס"ג עצמו, ביטאו ככה בארץ תימן. ישנו מישהו, בן דורו של רס"ג, אשר כתב כי אצלם בבבל מבטאים גימ"ל באופן זה, אולם בתימן ובחציאי מבטאים גימ"ל בלשה"ק, כמו הגי"ם בערבית. הדבר הזה כבר היה בזמנם, באותו הדור, זהו אינו דבר אשר נתחדש.

אבל כנראה אח"כ מרוב ההרגל, הוא שכח מכך, וחזר להבנתו הראשונה.

לגבי העניין של 'גיכ"ק בחיך', כבר כתבתי על כך בכמה וכמה מקומות שטענתם מופרכת מעיקרה וכדלעיל.

[הוספת ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א. בתשובת מעכ"ת לטענה על הגימ"ל שלנו, כבר כתב כך מהר"י יצחק הלוי, בתשובה שהדפיסה בנו הרשי"ה בשו"ת דברי חכמים ריש דף קס"ו. וכן כתב הרשי"ה בתחילת תכלאל ענף החיים.

כמורכב לגבי גיכ"ק ואחה"ע כפי הסדר, כן כתב מהר"י יצחק הלוי שם בביאור דברי מחברת התיגאן. ויש שם חסרון, והושלם בספר איש ימיני חלק א' סוף דף א'. האם גם אותיות בומ"ף דטלנ"ת זסר"ן, הם כפי הסדר. מהר"י יצחק הלוי קיצר ולא ביאר זאת. ודברי הרשי"ה אינם בהישג ידי לראות אם ביאר עכ"ל יצ"ו. וברוך יהיה.]

לכן הנני אומר, מכיון שכל הזמן הם חוזרים על הטענה הזאת, חושבני כי צריך שמישהו יקום ויאסוף את כל החומר בנושא הזה, אולי ידידנו הרב מאיר לוי הי"ו, שהדבר מתאים במיוחד לו, בפרט כי בסוף הספר אור ההלכה חלק א"ח שהוא הוציא לאור במהדורא החדשה, פירסמנו ביחד את מה שבדק מישהו לגבי הנושא הזה, ומצא דבר הפלא ופלא.

הוא אמר, כי ישנם תכנות-מחשבים מיוחדים אשר קולטים קולות, ויודעים כיצד אפשר לעשות מן ההברות, מהקול, את הצורה של אותה אות. כפי שהיה במעמד הר סיני. כמ"ש [שמות כ', י"ד] וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. מישהו צרפתי, אשר הכיר זאת, ועבד על המחשב במיוחד לגבי הנושא הזה. כיום הוא גר בעיר רחובות.

והנה כל האותיות הסתדרו לו, אל"ף בי"ת דל"ת ה"א וכו', צורות האותיות יצאו במסך לפי ההברה, חוץ מהאות גימ"ל, שלא הסתדר לו. עד שאמרו לו, שהתימנים אומרים גא, והוא ניסה ועשה כך, ואז אכן יצאה לו צורת אות גימ"ל... הדבר פורסם גם שם בסוף הספר אור ההלכה.

שאלה מהקהל: ומה עם האות קו"ף?

תשובת מרן שליט"א: האמת היא, שאינני יודע במדוייק את פרטיה-פרטים, ואכן צריכים לחקור על כך. להתעמק בזה. לא היה לי פנאי. אבל מה שבטוח הוא – כפי שהוא פרסם – כי לגבי האות

חיגאז, זה בערב הסעודית, בזמנם גרו שם יהודים. גם בנפלאות מתורתך פרשת קרח [דף ש"ע] כתבנו על כך.

אינני רוצה להיכנס כעת לכל הנושא, מי שרוצה לדייק ולהבין טוב, שיעיין בנפלאות מתורתך שם בפנים, ויבין דברים כהויותן.

נביא חלק מן הדברים שכתבתי שם בס"ד בזה"ל, ברוב קהילותינו קוראים הגימ"ל הדגושה, כמבטא אות גי"ם בערבי המקבילה לה [כשאר שמות האותיות שבלשונם. ועיין קצת הוכחה לזה, בדברינו דלהלן הפטרת יום טוב ראשון דפסח על פסוק היום גלותי ד"ה וחרבותיו], שהיא כמו אות גיי בלשונות אירופה.

ויש הטוענים נגדנו הלא גיכ"ק בחיך (כמבואר בספר יצירה ובזוהר הקדוש) ולא בשיניים. וזאת מפני שהם סוברים שאנו מבטאים את הגימ"ל בשיניים, כבצרפתית שהם מכירים.

ולא היא, אלא אנו מוציאים אותה מסוף החיך, ולא קשיא מידי. וכמ"ש בס"ד בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר אורח-חיים הלכות קריאת ספר-תורה סימן כ"ב אות ס"ו ד"ה וראיתי. והחוש יעיד על זה, שאפילו זקנים בלא שיניים, מוציאים כך אות זאת לנכון.

כמו-כן הביאו ראיה לשיטתם, מפירושי רס"ג ור' דונש בן תמים על ספר יצירה, שמוכח מהם שאין בלשון הקודש אות כמו גים הערבית, כנזכר בספר שפת אמת וזולתו.

ואני תמיה, האם פירושיהם ניתנו למשה מסיני מפי הגבורה, שיחייבו אותנו. הלא הם פירשו מדעתם, ולפי מנהג מקומותיהם. ואילו ידעו מבטאינו הצח והמצוחצח, אולי היו חוזרים בהם.

והרי רס"ג לא קיבל את האמור בספר יצירה עצמו בעניין הדל"ת הדגושה והרפויה, אף שהוא מודה שהספר נתחבר ונכתב על-ידי חכמי המשנה.

וזאת מפני שהוא נכתב לפי מנהג מקומם שהוא ארץ ישראל, מה שאין כן מנהג מקומו בבל, שלא היה להם (אז) דל"ת רפויה, כאשר תראה ותבין ממה שכתב בסוף הקדמתו לפירושו שם. ואם-כן מה-לכם כי תלינו עלינו שאין אנו מקבלים דבריו.

וכל-שכן הדבר, אחרי שהוא אינו מקבל את דברי ספר יצירה אף שיצאו מפי רבותינו התנאים קדישי עליונין מעתיקי השמועה. ואין שייך לדון בזה מצד שדברי הגאונים קבלה נינהו, כי רס"ג פירש זאת לפי הבנת עצמו כדרכו, וכמפורש בדבריו.

ומבטא הגימ"ל הדגושה שלנו, יש לנו להוכיח כי לא חדש הוא. כי הוא נזכר לכל-הפחות לפני יותר מחמש מאות שנה – לפי מה שאמרתי קודם, יש מקור יותר קדום מדורו של רס"ג עצמו. אך זה נתגלה לי רק אחרי הדפסת הספר נפלאות מתורתך – כאשר העיד עליו באגב דבריו מה"ר דוד בן ישע הלוי, שהיה אחד מקדמונינו נע"ג, בפירושו על התורה כת"י על פסוק ויהי כל הארץ שפה אחת, ודברים אחדים (בראשית י"א, א') שיתכן להיות שפה אחת, ואעפ"כ לא יהיו הדברים אחדים, כי תשתנה בלשונות המדברים בה בדגש ורפי וכו' ושינוי מקצת אותיות, כאשר תראה בזמנינו זה במצב הקו"ף והגימ"ל, בינינו ובין אנשי דרום תימן, ו"אלשאם" [דהיינו ארץ ישראל וסוריה כידוע. יב"ן] עכת"ד, וכמו שהעתקנו לשונו בס"ד בדברינו שם על פסוק הנזכר שהוא בפרשת נח.

שמע מינה כי כבר אז ידעו מהשינוי הזה, שבין יושבי מרכז תימן וצפונה, ובכללם עיר הבירה צנעא, לבין יושבי דרום-תימן שהם מחוזות שרעב חובי"ש וחוגרייה. [ועי' לקמן ד"ה דרך].

ולא עוד אלא שאנשי ה"שאם" וזולתם בשאר ארצות ערב, מבטאים הקו"ף באופן מיוחד עמוק, מה שאין כן בדרום-תימן רובם אינם מבדילים בין קו"ף לגימ"ל רפויה. ואת הגימ"ל שלנו, דהיינו גים הערבית, אינם מבטאים כלל גם לא בלשון ערב. ולא רק היהודים, אלא גם הגויים אשר שם. שמענה ואתה דע לך, שאין זה אצלם אלא חסרון ועילגות.

ואומרים הזקנים במקומותינו, שהמים במקומותיהם גרמו זאת להם. ומצאתי יסוד לזה, בחמדת ימים למהרש"ש הנעתק בשולי פרדס רמונים פרשת מטות דף פ"ב ע"ב, שכשעלו ישראל מבבל, היו עלגין "ממי" בבל ואוירה, והיו מהפכין המלות וכו'. ואכמ"ל. ועיין עוד לקמן פרשת בלק על פסוק ותקראן לעם ד"ה ואפשר.

כבר לפני כמה שנים הבאתי זאת בס"ד, בשיעור ואתחנן התשע"ז בשכ"ח, כי כבר בדורו של רס"ג בעצמו, מישהו אשר חי באותו הדור, הוא כתב כי בארץ תימן מבטאים את האות גימ"ל הדגושה באופן שונה, דהיינו כמו שאנחנו מבטאים גם כיום. א"כ מובן כי כבר אז היה כך, ולא שהננו מביאים איזה מקור שכך היה לפני כן.

שערי יצחק – השיעור השבועי

במפרשים, יראה כי ישנן כמה חילוקי דעות. [עייין שיעורי מוצש"ק בשלח התש"פ בשל"א, ועקב התשפ"ב בשל"ג].

רבינו חננאל כותב, כי הוא לא יכל לבטא את האותיות זסר"ן, שהן אותיות השיניים. וזהו שנא' 'כבד פה'. 'וכבד לשון', הן אותיות דטלנ"ת. והר"א אבן עזרא אומר, כי הוא לא יכל לבטא את האותיות בומ"ף. אבל הם אומרים זאת מסברא דידהו. כי לפי הדיוק בפסוק, נראה להם כי שכך הדבר מתפרש.

הפלא ופלא. חכמי תימן נע"ג אומרים, כי משה רבינו לא ידע לבטא נכון אותיות גיכ"ק. [עייין בשיעור בשלח הנז"ל]. והם כותבים זאת בלשון 'תנו רבנן, לא מסברות. או בשם 'אמרו רבותינו'. א"כ זה עדיף, לפי שהם לא אמרו זאת מדעת עצמם, אלא שכך חז"ל אמרו. יש לי בס"ד מאמר ארוך על זה.

ולפי זה הסברנו – הפלא ופלא – את הפסוק [שמות ד' י'], לא איש דְּבָרִים אֲנֹכִי, גַם מִתְמוּל גַם מִשְׁלֶשֶׁם, גַם מֵאֵז דְּבָרָךְ אֶל עַבְדְּךָ וְגו'. הוא חזר שלושה פעמים על המלה 'גם'. רצונו להגיד, ריבונו של־עולם, אינני יכול להגיד את המלה 'גם' כמו שצריך להיות, דהיינו מה שנחשב היום גימ"ל תימנית... הוא אמר 'קס' 'קס' 'קס', מגמגם... אינני מסוגל. לכן הוא חזר שלוש פעמים על המלה 'גם'.

הדבר נמצא בספרי חמשה מחכמי תימן הראשונים, אשר כתבו זאת. ואלו הם. מדרש החפץ לרבי זכריה הרופא. נר השקלים. מדרש הביאור. סגולת ישראל. וגם בספר שואל ומשיב, שנדפס מקרוב בשנת התשס"ו, אשר מוסיף ומביא בדף ס"ח דבר מעניין, כי משה רבינו אמר להקב"ה, אתה אומר לי לעשות איתם נסיון, שהיד מצורעת כשלג, והנני רוצה להגיד את המלה 'שלג' עם גימ"ל, אולם מכיון שאינני יכול, אזי הם יחשבו שאני אומר 'שלק', דהיינו תרדין. השלג הוא לבן, והשלק הוא ירוק, אז הם יגידו שהדבר אינו נכון. לא התקיים. כי הוא החליף את המבטא. היה עילג באותיות גיכ"ק.

יש לי בעניין זה מאמר ארוך. לשבת רק על המדוכה הזאת של משה רבינו, יקח לפחות שעתיים, אמרתי רק ז'אשי פרקים'.

ובעז"ה הנני מקוה שמישהו יתפוס את הנושא הזה על עצמו, לאסוף ולסדר בטוטו"ד את כל המקורות, ואז בעז"ה הקולות יחדלון.

חושבני כי אם יאספו את כל מה שכתבנו בנושא, ואולי יש עוד כגון בס' הגיוני הגייה, האמת תצא לאור, וטענותיהם יתבטלו כעפרא דארעא.

אני מציע לקרוא לחוברת זו, גימ"ל כנתינתו מסיני. צריכים להפיץ את החוברת בכמה אלפים, בכדי לשתק את הטענה הזאת. כי ישנם אנשים שהדבר מחליש אותם, מאחר ואין להם תגובה לגבי הטענה הזאת. אינם יודעים מה להשיב. וזה עלול להחליש גם באופן כללי.

דרך אגב, מחוז שרעב בתימן [לפי מה שהערתי כמה פעמים, צ"ל דרום תימן, כי שרעב הוא רק אחד ממחוזות הדרום, ולכולם מבטא אחד. איתמר. זה נכון, וכפי שהבאתי בעצמי שזה אף במחוז חובייש, ומחוז חוגרייה, כדלעיל ד"ה שמע. ואפשר להוסיף מחוז תעיז. אלא שרגילים לקרוא לכולם בשם כולל 'שרעבים', שזהו היותר מפורסם, כמו שקוראים 'ספרדים' גם לכל בני יתר הארצות שאינם ספרד, ואשכנזים גם לבני יתר ארצות שאינם 'אשכנז' דהיינו גרמניה, כידוע. יב"ן] – זהו דבר מפליא – שהם מבטאים את האות גימ"ל כמו הספרדים, באופן כללי, אין להם את הגימ"ל הדגושה שלנו במבטא כלל.

וכבר אינני מדבר על כך, שהקריאה שלהם בכל מקרה היא איננה מדוייקת כמו שלנו. רואים שהיסודות של־מבטא שלהם חלשים, חסר הדיוק בכל הקריאה שלהם, מלעיל ומלרע, דגש ורפה וכו'. ברם צריכים לדעת, כי אצלם – בשונה מחלק מארצות ערב, שיש להם עכ"פ את מבטא האות גימ"ל שלנו, אבל לא כולם – גם בשפה הערבית אין גימ"ל [דגושה].

במלים אחרות, שם בתימן הם לא יכלו לבטא בכלל את האות גימ"ל.

למשל, לחבוש אנחנו קוראים בשם ספרגל, אולם הם – בני מחוז שרעב – היו אומרים ספרקל בקו"ף לפי מבטא שלנו. כמו כן, כאשר הם באו לארץ ישראל, הם – הזקנים השרעבים – לא יכלו להגיד 'פיגמה', אלא היו אומרים 'פיקמה'. וכן קוץ, הם היו אומרים גוק. הם לא יכלו לבטא זאת. [אגב, לאידך גיסא, יש מן הצנעאנים שאומרים פיגמה בצירי, וכדומה, כפי מה שהורגלו בתימן לבטאות כך סיומי מלים רבות. איתמר].

אבל ישנו כאן עוד חידוש מעניין מאד. משה רבינו ע"ה, היה כבד פה וכבד לשון. במה בדיוק הוא היה 'כבד פה וכבד לשון'? מי שיעיין

את המזיקין, בזה"ל, ביאורו אצלי, המזיקים הידועים, והם הדעות הכוזבים. שלא יכנסו לאדם כל מיני מחשבות כפירה וכד'. והזיקוהו בעתות הפנאי ליחד את השם, שלא יטעה באמונות השניות וכו'.

הרדב"ז מגיב על שיטת המאירי בעניינים אלו [בשו"ת הרדב"ז חלק ג' סימן תתמ"ח], בסגנון מוחץ וחרוף. זה היה כאשר שאלו אותו לגבי אנשים אשר מקטרים לשדים, שואלים את השדים מה אסור ומה מותר, האם יש בכך חשש עבודה זרה?

וזה לשון השאלה, ילמדנו רבינו על ענין השאלה בשדים, איזה דרך מותר, ואיזה דרך אסור. גם כי רבים פרצו גדרה של-תורה, ומקטרים לשדים ואומרים שאין כוונתם לעבדם, אדרבה לכוף אותם ולהכריחם לעשות רצונם, אם יש בזה צד היתר. כי שמעתי כי קטרו לשד בפני אחד מגדולי הדור, ולא מיחה בידם.

בתשובתו הוא מאריך שם, ומביא שיטות הראשונים – כגון הרא"ש – וכו', וכותב למסקנא בזה"ל, נראה לי, כיון שהריא"ף ז"ל כתב לברייתא זו, דשרי שמן ושרי ביצים, משמע דאין גורם ז"ל כדש"י, ובכל גוונא אסור. וירא שמים ראוי שיתרחק מהם, ומלשאול בהם בשום ענין, כי הוא שמץ של עבודה זרה. והשואל בהם, כאילו נותן כח לאל אחר, רחמנא ליצל.

הרי נאמר [דברים ל"ב, י"ז] לשדים לא אלה. א"כ מה הינך מקטר להם? אמנם זה לא ממש עבודה זרה, אולם זהו כעין ע"ז. כביכול, כח אחר שישנו בעולם.

שוב מצאתי במאירי שכתב ז"ל, ואלו שמאמינים במציאות השדים ופעולותיהם, אסור להם לשאול בהם אף בחול. ויש להתיר בשרי שמן ושרי ביצים, אלא שאינם אלא דברי הבאי וכו'.

וזה מסכים אל מה שכתבנו, והוא לפי שיטת הרא"ש ז"ל. המסקנא של-מאירי לדינא, היא כפי שאני כתבתי.

והוא מוסיף וכותב, ולא תחשדני, מפני שכתבתי לשון המאירי, שאני מכחיש מציאות השדים. אמנם העתקתי את דברי המאירי, אבל לא בגלל שהנני מכחיש.

כי אני מאמין בכל דברי חז"ל – שמעתם איזו 'עקיצה' חדה? – אפילו שיחה קלה שלהם, כ"ש שהכתובים פשטיהם מורים על מציאתם, ולא

נראה לי עוד לחזק את העניין, כי היום בשפה העברית החדשה, כשרוצים לציין גימ"ל במבטאנו, מוסיפי 'ג'רש', כגון תאג', חג'בי וכדומה. זאת המצאה שלהם. ולא רצוי שנאמץ אנחנו את זה, אלא לעשות דגש תאג, חג'בי. נקודת הדגש, זאת תהיה הסימן. ואדרבה קו כוזה, או נקודה ע"ג האות, הוראתה היא אחרת במקור. ולכן לא טוב הדבר. וזה ממילא יחזק את מסורת הקריאה שלנו בפרט, ואת מנהגי אבותינו בכלל.

בעניין שדים ומזיקים כשפים ורוחות רעות, וכדומה, שהפילסופיא היא שגרמה לאותם שלא מאמינים בהם, דעת רבותינו ז"ל על כך, ומעשים אמיתיים שהיו בזמנינו בעניינים הללו, אף כי כבר נחלש כח הטומאה.

אחד מן הדברים, שהפילסופיא גרמה לזעזוע באמונה בדברי חז"ל, זהו עניין השדים והמזיקים ורוחות רעות, וכדומה. הרי כידוע, הם הכחישו את העניין הזה, למרות שהדבר מפורש בדברי חז"ל, בגלל שהתנתקו מהדברים הרוחניים. רק מה שמורגש ומוחש קיים לדעתם. וגדולי ישראל אשר עסקו בחכמות חיצוניות, וקיבלו את דעת אריסטו וסיעתו בזה כאמת ברורה, נדחקו ונלחצו כיצד לתרץ את המקומות הללו, איך לפרש אותם. למשל, ישנה גמרא מפורסת במסכת ברכות [דף ג' ע"א], תנו רבנן, מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה. מפני חשד, מפני המפולת, ומפני המזיקין.

הרשב"ץ [ברכות שם], אומר דבר חזק מאד. וז"ל, יש מפרשין 'מזיקין' – גנבים ולסטים וחיה רעה.

שמעתם? המציאו פירוש, מה זה מזיקין. לא שדים ורוחות, אלא גנבים ולסטים וחיה רעה.

עונה על כך הרשב"ץ, וזה הפירוש מדרך מינות הוא, כדי שלא להאמין בשדים.

בדו מליבם פירוש, בכדי שהדבר לא יחייב אותם. זהו בספר המכתם שם. הרי במקומות רבים הפירוש הזה לא יכול להיות. איננו 'נכנס'.

הוא לא אומר שהם מינים, לא עד כדי כך, רק שזאת 'דרך' מינות. זה בא משם, או מוביל לשם רח"ל. שיטה של מינות.

והמאירי [ברכות דף ד' סוף ע"ב] – שהוא עסק ג"כ בחכמות חיצוניות, כל מי שלומד במאירי יפגוש זאת בהרבה מקומות – הוא כותב לגבי מ"ש בגמרא שם כי ק"ש שעל המטה היא כדי להבריא

שערי יצחק – השיעור השבועי

בספר המפורסם בשם תפארת ישראל על המשניות, להגר"י ליפשיץ, כתב במסכת סנהדרין [פרק שביעי משנה ז', אות ס"ט] – לגבי מה שכתוב במשנה שם, בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו, וידעוני זה המדבר בפיו – בזה הלשון, שהקול נשמע כאילו יוצא מתחת כתיפו. דכך מעשהו, עומד ומקטיר קטורת ידוע, ומניף בשרביט הדס שבידו ולוחש מלות ידועות, והקול הנ"ל נשמע מתחת כתיפו, או שלוקח גלגולת מת, ומקטיר לפניו, והשואל שומע אז תשובתו כאילו יוצא מתחת כתף הבעל אוב, או מבין פרקי אצבעותיו של הבעל אוב והקול נמוך מאוד, כאילו יוצא מתחת הארץ מול תחת הכתף וכו'.

כך הוא כותב בפירושו הנקרא 'יכין'.

ובפירושו הנקרא 'בועז', הוא מוסיף כך, אולם כגון דא, ודאי מצוה להודיע, דיפה כתב כאן רבינו הגאון (מהר"ש אלגאזי) – צ"ל מה"ר יעקב חאגיז וכך מופיע בהערה, במשניות דפוס וילנא, ומשם למהדורת זכר חנוך. העורך] – זצוק"ל בעץ החיים. וז"ל בקיצור, דעֶתָה קרוב לאחרית הימים, שיתפשט האור האלהי(ת) על כל בשר, וראו כל בשר כי אין עוד מלבדו, לכן האור הזה כבר הבקיע, ומאיר ובא, והטומאה כליל תחלוף, וכבר גער ה' בשטן ונתבטלו כחות הטומאה אלו, וכל בעלי אומניות באלו יבש ידם, הכל סר יחדיו נאלחו, ואין גם אחד אשר כח בידו לכשף או לנשף.

הוא עשה כאן מליצה, לכשף-לנשף, ללעוג על זה כנראה.

והאמונה באלה, ובכח הכישוף כעת, לא (תקונן) [תקנן] רק במוחי השוטים והתינוקות.

הוא אומר, מי שמאמין שישנם כיום דברים הללו, או שהוא שוטה, או שהוא ילד קטן.

והעיר עוד הגאון הנ"ל בשם גדול הדור אחר, כי חיפשו אנשי שם בתורה וביראה בכל קצוות הארץ, ולא מצאו כל אנשי חיל, אפילו רק שמץ ממשות מדברים אלו. שימו לב. כלום כלום. אפילו ירק שמץ – לא מצאו.

וכל איש נאמן, אמור יאמר רק כך שמעתי, אבל אין אומר ואין דובר דברים "כך ראיתי".

ולכן עכשיו כל עניינים האלו, רק דמיונות כוזבות, והבל ורעות רוח.

עד כאן תוכן דברי הגאון הנ"ל שכתב כן לפני בי' מאות שנים.

יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים וגו'. יזבחו לשדים וגו'.

אני הקטן, לפני עשרות שנים, היה לי שיח ושיג עם יהודי זקן בשם רבי יוסף גמדיאני, מעיר פרדס חנה. הייתי אז אברך צעיר, מסרתי שם שיעור בגמרא, והוא היה בין המשתתפים. ירא ה'. כמו כל התימנים לשעבר. הוא היה ג"כ 'בעל חפץ', כפי שאומרים אצל התימנים.

אמרו לי אז, כי הוא מתעסק בכל העניינים הללו, של כשפים ושדים ומזיקים. ובדיוק באותו הזמן, ישבתי לעסוק בנושא הזה, למדתי אותו.

יש לי ספר שעודנו בכתובים, הנקרא בשם 'כבשים ללבושך' – זוהר העולם, לצערי עד היום לא זכיתי להוציא לאור את הספר הזה, מכל מיני סיבות. ועכשיו בראותי שכבר עברו עשרות שנים, הנני מחפש מישהו אשר מבין הדק היטב בנושא, בכדי שיערוך ויוציא אותו לאור. בודאי שיש עוד הרבה מה להוסיף, בפרט כיום שיש את 'אוצר החכמה', מים שאין להם סוף. אבל בכל אופן, ישנם שם כבר ג"כ הרבה דברים חשובים, עם הרבה חידושים בנושא הזה. כי רציתי לקעקע מן היסוד את כל הדעות של אלה שמתוכנו, הדרדעים, אשר לצערנו הם בעלי דעות זרות, כיון ששתו 'מים הרעים'.

הספר כולל אימות חיבור הזה"ק ע"י רשב"י, גלגולי נשמות, כשפים שדים ומזיקין, עין הרע וכל כה"ג.

יצא לי אז בזמנו, שבא אלי מישהו שהיה ממש מהם, מ'אבי אבות הטומאה'. היה עניין של שידוך, ואמרו שהוא מתאים למשודכת, אלא שיש לו דעות זרות וכו', ממשפחת נפש, ושלחו אותו אלי. הוא ישב איתי פעמיים, בכל פעם במשך כשלוש שעות, וטען את כל הטענות הכי חמורות שבהם. ראיתי כי הוא ממש בתוך-תוך העניין. וברוך ה', בדיוק היו לי את כל התשובות, מאל"ף ועד תי"ו. תשובות יסודיות, וגם דברים חדשים וכו'. ולבסוף הוא אמר לי, אגיד לך את האמת. הנני מודה. היה לי בניין גבוה, כך חשבתי, אבל הוא התמוטט כמו משחק-בניין של קלפים...

לענייננו, הייתי שואל את היהודי הזה – רבי יוסף גמדיאני – חוקר ובודק. כי ישבתי איתו, וראיתי שהוא מבין בזה, הדק היטב.

אולי אקדים, מדוע אני אומר זאת.

לדבריו, כל ענייני הכשפים וכו', זה היה היה בזמנם, בדורות שלהם. אולם בזמנינו, אין דברים כאלה. הקב"ה ביטל את כל כוחות הטומאה, כדי ליישר את הדרך לימות המשיח. כי עכשיו – קרוב לאחרית הימים – האור האלהי הוא בוקע.

האמת היא, שהנני משתומם. בעל תפארת ישראל, שהוא גברא רבה, כתב זאת בשם ספר עץ החיים, וכדלעיל. זהו פירוש רחב על ששה סדרי משנה. אולם כאשר פתחתי ועיינתי בספר עץ החיים, ראיתי כי ישנם הבדלים רבים. הוא שינה בדברים מהותיים.

הוא – מהר"ר יעקב חאגיז בספרו עץ החיים [על מסכת סנהדרין שם] – לא כתב ככה, אלא כתב בזה"ל, כבר כתבתי בספר צרור החיים שלי, שנתן הקב"ה כח בחיצונים לפעול בעולם, ולפעמים מכחישין פמליא של מעלה כשאין הקב"ה גוער בהם, על-דרך [זכריה ג', ב'] יַגַּעַר יְיָ בְּדָהּ הַשָּׁטָן.

אבל בטלו כחות אלו בזמן הזה, ואין שם מי שיעשה מעשים מאלו. כי הכל הבל, ונשאר הדמיון בלבד. שמרמים קצת לבני אדם הטפשים, או לנשים.

וחקרתי ודרשתי לראות היש משכיל, והכל סר יחדיו נאלחו אין גם אחד שיעשה. וזיל הכא קא מדחי לה.

וכבר כתב מזה, גבר חכם בעוז בדורנו, שפשפש בכל העולם כולו ממקום למקום ומעיר לעיר, אין לדבר סוף, ולא מצא שמץ דבר מאלו. ואם ימצא איש אמונה בארץ, ואמר כך שמעתי, אבל בעיני לא ראיתי.

הוא הדבר אשר דיברתי, שהיתה נסיבה מאת ה' לבטל כחות הטומאה והכשפים, שלא ישתמשו בהם להגדיל הע"ז, ולקח להם כח הדיבור כמו שהיה לשעבר קודם שיתפללו אנשי כנסת הגדולה. ואף על פי שנסתיירו קצת בין הנכרים, והיו עדיין בזמן הגמרא נשמרים מהם, היו הולכים ומתמעטים, עד שאבדה חכמת חכמיו, ובינת נבוניו נסתרה, ואפשר דהיינו [הושע ג', ד'] וְאִין אַפּוּד וְתַרְפִּים, עיין עליו.

התפארת ישראל כתב, שמהר"י חאגיז כתב זאת 'בשם גדול הדור אחר', אולם הנני רואה כי בספר עץ החיים בעצמו לא כתוב 'גדול הדור', אלא 'גבר חכם בעוז', וזה על-דרך שנאמר בפסוק בספר משלי [כ"ד, ה'] גִּבּוֹר חָכֵם בְּעוֹז. בסדר, חכם בתורה. אבל גדול הדור, מאן דכר שמייה?

כמו-כן, הוא – התפארת ישראל – כתב בזה"ל, 'חיפשו אנשי שם בתורה וביראה בכל קצוות הארץ', אולם לא כך כתב שם מהר"י חאגיז, אלא שאותו חכם הוא זה שחיפש. לא ששלחו שליחים רבים לכל העולם ובדקו זאת, רק אחד ואין זולתו. מדוע הוא 'ניפח' את דבריו, הגזים יותר.

כמו-כן, מהר"י חאגיז לא כתב כדברי התפא"י, 'דעֶתָה קרוב לאחרית הימים שיתפשט האור האלהי(ת) על כל בשר', שאז נראה כי הדבר הוא לקראת ביאת המשיח, אלא הוא כתב בזה"ל, 'שהיתה נסיבה מאת ה' לבטל כחות הטומאה והכשפים'. הוא לא כתב בהדיא, מהי הסיבה.

קשה לפי הסיבה שכתב התפא"י, הרי כבר עברו מאז כמה מאות שנים, ובעוה"ר עדיין לא נשמעו פעמי משיח. א"כ למה היה צריך לבטל זאת, מלפני כמה מאות שנים? בעזרת הי"ת המשיח יבוא בדור שלנו, יהי רצון, היום 'אם בקולו תשמעו', אבל לפי דבריו זה התבטל כבר לפני כארבע מאות שנה. א"כ מהו הקשר?

מהגם שאנחנו רואים שהמציאות בהיפך, לא רואים אור, ואדרבה החושך מתרבה ומתעבה, כפירה, ושאר מרעין בישין רח"ל.

מחמת נדירותו של ספר עץ החיים הנז', ולאידך גיסא תפוצתו של פירוש תפארת ישראל, נוכחתי לדעת שבספרים רבים העתיקו את הדברים הללו כהיותם, וקיבלו זאת כאמת שנתבררה והוכחה ע"י גדולי ישראל. ולא היא. ועמ"ש בס"ד בשו"ת ויען יצחק ח"א סי' תי"ב דף רפ"ב ד"ה והנני.

על כל פנים, הם אומרים כי הדבר איננו במציאות, אבל אני אגיד לכם את מה שאני יודע במציאות.

ישבתי עם רבי יוסף גמדאני הנז"ל אשר היה אדם ירא שמים, היה 'משכים ומעריב' לבית הכנסת, קם בשעה ארבע לפנות בוקר לתפילה, היה משתתף קבוע בשיעור בגמרא וכו', והוא ראה שהנני מבין קצת בעניינים הללו של שדים ומזיקים. כי למדתי ועיינתי בזה בספרים רבים, גם לצורך חיבור הספר שהזכרתי, וגם להבין ולהשכיל.

למשל, שאלתי אותו על מה שכתוב בגמרא בברכות [דף ו' ע"א] בזה"ל, האיי מאן דבעי למידע להו – איך אפשר להרגיש את השדים והמזיקים – לייתי קיטמא נהילא ונהדר אפורייה, ובצפרא חזי כי כרעי דתרנגולא.

שערי יצחק – השיעור השבועי

היה מישהו שבא אליו, וסיפר לו שאביו חולה
אנוש, ושאל האם יש לו איזו תרופה בשבילו. ענה
לו, צריך שתביא לי תמונה שלו. ואותו אדם הביא
לו התמונה. אמר לו, תחכה. אחרי חמש דקות, הוא
אמר לו, תגיד, למה אתה משקר? האדם הזה
שבתמונה, נפטר לפני שנה וחצי. כיצד אתה אומר
עכשיו שהוא חולה?

אותו אדם נדהם, ואמר לו, תשמע, אתה הראשון
שידעת זאת. הסתובבתי אצל כל מיני 'פאבות',
ואף אחד לא ידע שהוא כבר נפטר. אתה הראשון
שידעת, שהוא לא חי.

הבן שלו, זהו ידידנו הרב יחיאל גמליאלי זצ"ל,
שנפטר לפני חודש וחצי בערך. הוא היה תלמיד
חכם, בקי בכל ששה סדרי משנה בע"פ. אדם ישר
וירא שמים. שוחט, ומרביץ תורה ברבים. הוא
ושאר כל בני משפחתו – של רבי יוסף גמדאני –
העידו בפני, שהיו מן החלון נכנסים לחדרו שדים,
כל מיני חתולים, נחשים וכו'.

כאשר שאלתי אותו, האם אני יכול להיכנס להיות
איתו בחדר, לראות במו עיני? הוא ענה לי, 'אֵנְתָּ
וְנִצְיָבְךָ'. דהיינו, אתה ומזלך. אמרתי לו, א"כ אני
לא רוצה. אם יש חשש סכנה, אינני נכנס.

סיפר לי הוא בעצמו – שלא יגיד מאךדהו כי אלו
רק דיבורים בעלמא, שמועות ששמעתי או
שראיתי באיזה ספרים. תבינו הכל בסוף, ותקבלו
את התמונה הברורה.

היתה אמא אשר באה אליו בוכיה, זודמעתה על
לחיה, כי הבת שלה רוצה להתחתן עם איזה ערבי.
וכמה שמנסים לשכנע אותה לעזוב אותו, היא
בשום אופן לא מסכימה. שאל אותה, אולי היא
קיבלה ממנו איזה חפץ? הבחור נתן לה משהו?
ענתה לו, כן. הוא נתן לה שרשרת במתנה. אמר
לה, תביאי לי את השרשרת. ענתה האם ואמרה,
השרשרת יומם ולילה עליה, אי אפשר לקחת
אותה ממנה. אמר לה, תשמעי, אין מה לעשות.
אם אתם רוצים שאני אפעל משהו, תביאו לי את
השרשרת. הם חיפשו ומצאו איזה עצה, תחבולה,
אבא שלה החליף לה את השרשרת, שם לה
שרשרת אחרת במקומה, והביאו לו את השרשרת
שקיבלה מאותו גוי. ולאחר יומיים, הם נפרדו. בסוף
היא מעצמה כבר לא רצתה את הערבי הזה, והלכה
לדרכה.

שאלתי אותו, תסביר לי. מה קרה פה?

האיי מאן דבעי למחזינהו – מי שרוצה לראות
אותם – ליתי שלייתא דשנרתא אפמתא בת
אוכמתא, בוכרתא בת בוכרתא, ולקליה בנורא
ולשחקיה ולימלי עיניה מניה, וחיזי להו וכו'.

הוא לא ידע את מ"ש בגמרא על זה, אבל אמר לי
מה שכתוב בספר שלו על כך. הוא ידע את העניין,
מתוך הספר שלו. והוא חידש לי בזה עוד פרטים
נוספים, מה שלא כתוב שם בגמרא. בקיצור,
נוכחתי לדעת כי הדבר אמת, מה שכתוב בספר
שלו. זה היה מתאים עם הגמרא, רק שאצלו ישנם
הרבה יותר פרטים.

הוא היה בטוח שהנני רוצה להתעסק עם זה, ועל
כך הוא היה מזהיר אותי. אם הינך רוצה לאסוף את
השדים, תיזהר, כי אתה צריך לדעת מהיכן הם
מגיעים. הוא היה אומר לי בלשון ערב, 'איגמע,
ופריק'. 'איגמע' היינו, תאסוף אותם. אבל 'ופריק',
תדע להבדיל אותם. כל אחד, תאמר לו כשהוא
מגיע מהיכן הוא בא.

כמה שהסברתי לו שאני לא מתכוין להשתמש
בכך בפועל, רק ללמוד ולהבין, הוא לא היה מאמין
לי. היה בטוח שאני מסתיר ומעלים ממנו. כך זה
חזר אולי עשרים פעם. ולכן היה פוחד עלי, ומזהיר
אותי מלהסתכן. איש אמת.

ברצוני לספר לכם, כי הייתי מעורב באיזו בעיית
קשה של שלום בית, במשפחה אחת – הנני אומר
לכם דברים 'מימי קדם' – והבעל טען כי אשתו
'שייךה דרכיה', והיא כמובן הכחישה. ואין עדיות.
שאלתי על כך את ר' יוסף גמדאני, והוא אמר לי,
תמתין כמה ימים ואתן לך תשובה.

כמדומני היו אז ימי החורף, ואמר לי כי כשיש
ברקים ורעמים, השדים אינם מגיעים אליו. הם
פוחדים שיפגעו מהם. עניין זה אמיתי, זכורני שכך
כתוב בס' נחלת יוסף. ושהם נרתעים גם כן
מתותחים וכד'.

לאחר מספר ימים הוא אמר לי בטלפון, מלה אחת,
'נְטָמָא'.

הייתי אמור לעשות שם שלום בית, דיברתי איתם
וכו', ואז אמרתי לה בתורת עובדא כי בטוח וידוע
לי שהדבר כך. היא נבהלה ושאלה, מהיכן אתה
יודע? על סמך מה הינך אומר זאת? עניתי לה, זה
משהו כמו ברוח הקודש...

ואז נסתתמו טענותיה. איך הוא ידע?

מעשה נוסף.

המכירים אמרו להם, אל תדאגו, הוא יחזור עוד מעט. לאחר כעשר דקות הוא חזר, ואמר להם, תדעו לכם, ניסו לגנוב לי את ה'ספר' מהבית. בשבת. היה לו ספר, המכונה 'חפץ', ספר של כל הפעולות האלה, והנה מישהו ניסה לגנוב אותו בשבת, ניצל את זה שהם נסעו ועזבו את הבית ריק. אינני יודע בדיוק מה הוא עשה, מובן שהשדים הממונים על החפץ הזה 'הזעיקו אותו'... הודיעו לו על כך. אף אחד לא ראה מה הוא עשה אז. חתנו ר' ראובן אברהמי הנז' סיפר לי, כי כאשר הם חזרו לביתם במוצאי שבת, הם ראו שהדלת היתה פרוצה. ש"מ שמישהו ניסה לפרוץ את הבית. ניתן לשאול אותו על כך.

במלים אחרות, אי אפשר להכחיש את הדברים הללו.

מה שכן, הדברים הללו נתמעטו. בדורות הללו. זה לא כמו בזמנים של חז"ל, בדורות הראשונים, שהדבר היה מצוי מאד, אלא שהדבר הצטמצם.

זכורני כי גם הרב יצחק כדורי זצ"ל אמר בזמנו, השדים והמזיקים נמצאים בשער שכם שבירושלם עיקו"ת. ישנם מקומות מסויימים, שהם נמצאים.

אבל, אין מה להשוות. כוח הטומאה נחלש מאד, כיון שגם כח הקדושה נחלש. עד"ש [קהלת ז', י"ד] גם את זה לעמת זה, עשה האלהים.

מה שהתפארת ישראל כתב, שזה לא נמצא, זה כן נמצא. אי אפשר להגיד שזה כבר לא קיים, כי יש עדיין, אפילו כיום, אולם מעט מאד.

ועינינו הרואות שאכן את זאת כתב הגרי"ח בספרו בן יהודע, בכמה מקומות, כגון במסכת פסחים [דף קי"א], לגבי המובא שם בעניין אשה אשר עוברת בין שני אנשים, שהדבר גורם נזק וכו'. עניין ההתמצעות. אם תחלת נדה היא, הורגת אחד מהם. וזה לשונו, פירוש, אם נזדמן אותה שעה שם איזה מזיק מן השדים, בעת שעברה אשה בין תרי גברי, אז אותו מזיק יזיק את אחד מאלו. ויהורגת, רוצה לומר מזקת, שתהיה סיבה שינזק אחד מהם. אבל אם לא נמצא אותה שעה מזיק עומד, לא יהיה מזה נזק.

מיהו, דע כי הדבר פשוט, דכל דברים אלו לא נאמרו אלא בזמן קדמון, שהיו השדים והמזיקין מצויים הרבה, והיו מינים ממינים שונים. ועתה נחלשה הסיטרא אחרא, נתמעטו אלו גם כן. מבואר כי לא שאין, אלא שנתמעט.

והוא ענה לי, השרשרת היתה מכושפת. הערבי הזה הלך לאיזה שייך מכשף, והוא כישף את השרשרת. שאלתי אותו, מה הפירוש כישף? והוא ענה לי, שאותו שייך כתב כל מיני 'שמות', פעולות, אשר יחברו אותם, וכעת הם דבוקים האחד בשני, עי"ז היא לא יכולה לעזוב אותו. שאלתי אותו, ומה אתה עשית? ענה לי, אני עשיתי אותו הדבר, רק ההיפך. הוא לקח את השמות ומחה אותם במים, הטביל את השרשרת במים, לחבר ביניהם. ואני עשיתי אותו הדבר, רק שהפעולה היא הפוכה, להפריד אותם.

אבל הוא אמר לי, אני ח"ו אינני מפריד בין זוגות, או משהו כזה. או חברים וכד'. אני לא עושה דברים רעים, אינני מזיק לאנשים. אבל במקרה הזה, הדבר היה מוכרח, לטובה.

בנו הרב יחיאל גמליאל אמר לי בעצמו, כי בתחילה הוא לא היה מאמין בפעולות של אביו. אבל פעם אחת הוא נכח לראות זאת במו עיניו. הנני אומר לכם, דברים ששמעתי מפיו עצמו.

הוא סיפר, שפעם אחת בא אליו מישהו מאיזה מקום – אשר הם מעולם לא היו שם, לא הכירו את אותו המקום – ואמר לאביו שיש לו נזקים מוזרים בביתו. אמר לו ר' יוסף גמדאני, תשמע, יש לך שם כישוף שהונח בחצר. איפה הכישוף? אמר לו, בוא נלך.

הלכו האב – ר' יוסף גמדאני, עם בנו הרב יחיאל גמליאלי.

המקור של גמליאלי – היה גמדאני. רק הם רק החליפו בארץ ישראל את שם המשפחה, להתאים ל'עברית' המדוברת כאן.

הוא הלך עם אביו, למרות שלא היה מאמין, אבל ראה במו עיניו. אביו בא למקום הזה, שהוא לא הכיר מעיקרא את המקום, הוא רק היה מוכרח לבוא בשביל העניין הזה, והוא הסתובב בחצר של אותו אדם, עד שאמר 'תחפרו פה'. הראה להם את המקום המדוייק היכן לחפור, ואכן הם מצאו שם את הכישוף, כתובה שהיתה מוטמנת שם.

החתן שלו, זהו רבי ראובן אברהמי, כיום הוא מתגורר בישוב קדומים, אפשר לשאול אותו. הוא סיפר לי בזמנו, את מה שכולם ראו במו עיניהם. הוא אמר לי, ישבנו בשב"ק בעיר רחובות ביצעלה, ופתאום באמצע המסיבה, חמי – ר' יוסף גמדאני – קם וקפץ מהחלון. כולם נבהלו. מה קרה? השתבש?

שערי יצחק – השיעור השבועי

מכשיר, חיישן משוכלל ביותר, הפועל עם הלֵיין, שכאשר נוסעים על יד בית קברות, רואים כל מיני דמויות לבנות, שלא רואים אותם במקום ישוב.

שאלה מהקהל: לדברי התפארת ישראל, השדים והמזיקים כבר אינם קיימים לגמרי?

תשובת מרן שליט"א: כן. כליל. כבר אינם קיימים. אפס.

שאלה מהקהל: אולי בבית הקברות הדבר שונה, כי כתוב שיש שם רוחות וכו'?

תשובת מרן שליט"א: אכן. בבית קברות הדבר שונה, כי שם ישנן שם רוחות של מתים וכו'. אין הכי נמי. אבל זה לא אומר שאין שם מזיקים. כתוב בספרים שישנה טומאה בבית הקברות, ולכן מי שלא טבל שלא ילך שמה, כי כוחות הטומאה עלולים להידבק בו. וכן נשים לא כדאי להן שתלכנה וכו'.

אם זה לא הם, אז זה עכ"פ משהו 'במשפחה'. דברים קרובים לעניינים האלה.

האם מותר ללמוד הלכות קידוש החודש בתשעה באב או באבילות רח"ל.

נסיים בדבר טוב.

לגבי מה שדיברנו בשיעור הקודם, בעניין הלומד בהלכות קידוש החודש לרמב"ם, האם כל מלה נחשבת לימוד תורה, לכל חוקותיו ולכל משפטיו. והאם נברא מכך ממש מלאך, ואפילו אם דנים ומפללים בעניינים הללו.

אמרנו בס"ד כי ישנה בכך מחלוקת, בין השבות יעקב וסיעתו לבין החזון אי"ש וסיעתו.

נפקא מינה לגבי תשעה באב, האם מותר ללמוד אז את הלכות קידוש החודש. וכן באבילות. אם זה נחשב תורה, אזי אסור ללמוד את זה אז. לזאת נתעוררתי ממה ששאל אותי היום ידידנו הרב ישראל מאיר חרד הי"ו.

לפי מה שאמרנו בשיעור בסוף, למסקנא כעין פשרה, הדבר כן נחשב תורה וכו'. אבל גם על הצד שזה לא נחשב תורה, הרי ידוע שישנם חילוקי דעות בין האחרונים, לגבי תשעה באב, שאסור ללמוד בו תורה, האם מי שאינו עוסק בתורה היום הזה, האם זה נקרא שהוא מבטל תורה.

בעל מטה יהודה – מהר"ר יהודה עיאש – אומר, כי ביום הזה, בתשעה באב או באבילות, אין מצות תלמוד תורה. ולכן אם האדם מתבטל ביום הזה,

וסיים (ובמהדורא הישנה זה מובא בהשמטות), ורק לכתחילה, טוב לחוש לזיהר בזה.

במלים אחרות, בדורותינו זהו חשש רחוק. [וכבר הבאתי זאת והרחבתי בס"ד, בשיעור חקת ובלק התש"פ בשל"א יעו"ש].

ובבן יהוידע במסכת סנהדרין [שם] הוא כותב, לגבי מ"ש שם 'למה נקרא שםם כשפים? שמכחישים פמליא של מעלה', וזה לשונו, נראה לי הכוונה, דקאי על השרים הממונים למעלה על כל דבר ודבר מדברים הטבעיים. שאין לך דבר טבעי, שאין עליו ממונה מלמעלה, כדי להוציאו מן הכח לפועל. דאפילו על עשבים, אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה י', ו') על כל עשב יש מלאך ממונה עליו, ומכה בו ואומר לו גדל. ולכן כשפים, שהם משנים הטבע והנהוג המסור ביד הממונים, נמצא הם מכחישים פמליא של מעלה, המה אותם הממונים על פעולות הטבעיים. וגם זה נעשה על פי גזרתו יתברך, שגזר להיות כח לכשפים בכך, אחר חטא אדם הראשון שהגביר בחטאו כח הסיטרא אחרא בתערובת טוב ברע, וגרם שיהיה לה שליטה בעולם. ולכן הכשפים שהם רוחות הסטרא אחרא, יש להם שליטה בכך.

ולכן בזמן הזה שנחלשה הסטרא אחרא, גם כחן של כשפים נחלש, שאין מצויים בכל מקום, ואינם מצויין אצל כל אדם. וכאשר תמצא בענין השדים, שנתמעטו בעולם, ואינם מצויים בכל מקום, וגם כן הוא מטעם זה.

רואים כי הוא מאמין ויודע שהדבר אכן קיים, רק שזה מעט מן המעט. אבל אין להכחיש זאת לגמרי, כפי שהתפארת ישראל מביא כי כביכול הדבר ברור כשמש בצהרים שהדבר כבר איננו במציאות. ברם לאידך גיסא, וזהו ג"כ דבר נכון, שישנם אנשים שהם מגזימים בנ"ד. סיפורים רבים, הם דמיונות. לא צריכים להאמין לכל סיפור. פתי יאמין לכל דבר. ועיין בס' נחלת יוסף, ואכמ"ל.

שאלה מהקהל: בארצות אירופה ג"כ שמעו על זאת?

תשובת מרן שליט"א: גם שמה ישנם סיפורים כאלה לרוב. הרבה דברים תמוהים שאין להם פענוח, אלא שהם נעשו ע"י כוחות חיצוניים. למשל, מעשים מבהילים עם הסבא משפולי.

בזמן האחרון – ישנם ברכבים חדשים בשנים האחרונות, מכונת 'טסלה' חשמלית, איזה

אם אינו לומד תורה, אזי אין עליו שום תרעומת, כי הוא פטור מלימוד תורה.

ברם ישנם כאלה הסוברים, כי בתשעה באב ובאבילות, לא פטורים מתלמוד תורה. ישנו גם אז חיוב תלמוד תורה, רק שצריך לעסוק בדברי אבילות דוקא. בזה חייבים, אבל לא שפטורים בכלל מללמוד.

אם כן השאלה היא, על הצד שביום הזה פטורים מלימוד תורה. כי אם חייבים בת"ת, אזי יש רק לעסוק בדברי אבילות, וכדומה.

ובנדון דידן הנקודה היא, כי מי שמתעסק בהלכות קידוש החודש, סוף סוף הרי הוא מסיח דעתו מן האבילות. אם הוא מתעסק בדברים המותרים בת"ב – גם על הצד שפטור – אזי ניחא. אולם אם הוא יתעסק אז בהלכות קידוש החודש, הרי הוא שוכח בכלל מענייני אבילות, וזה לפי כל הדעות אסור.

א"כ זה בעצם לא רעיון, זה לא עצה, כי הדבר אינו פותר את השאלה. כנלע"ד בס"ד.

הערה מהקהל: מובא כי החזו"א היה קורא אז בספר שם הגדולים להחיד"א.

תגובת מרן שליט"א: אבל בכל אופן, אלו דברים שטחיים. הספר שם הגדולים, זה דברים של הסטוריה. שמות הספרים, ותולדות המחברים. לא שקועים בזה. משא"כ מי שלומד הלכות קידוש החודש, שהוא צריך להתעמק, לא לקרוא זאת כלאחר יד.

*

[אמר יב"ן, אחרי השיעור ראיתי בקונטריס דקדוקי מצוות הנהגות בין המצרים להגרח"ק דף כ"ו, הערה נ"ח, דברים השייכים לנ"ד, ואלו הם:

מובא בספר ארחות רבינו שהיה החזון איש מעיין בת"ב בספר סדר הדורות ושם הגדולים מהחיד"א, ואמר שזה אינו תורה ומותר. ומשמע שסבר שאין חיוב ת"ת בת"ב. וביאר רבינו שאין זה נחשב כהיסח הדעת מאבילות, שרק כשקובע עצמו למלאכה הוי בכלל מסיח דעתו מהאבילות [כלשון המשנ"ב סימן תקנ"ד ס"ק מ"ט עיי"ש] שאין הכוונה שצריך לכוין בזכרוננו כל רגע את עניין האבילות, אלא שלא ישתקע בדבר אחר ובוהו מסיח דעתו לגמרי מהאבילות. וכן היה רבינו נוהג, שאחר שגמר כל חובותיו בדברים המותרים בת"ב, היה קורא בספרים על צדיקים וכיו"ב.

וכידוע שבעיקר דבר זה, אם יש מצות ת"ת בתשעה באב או לא, דנו האחרונים. בכף החיים [סימן תקנ"ד אות י'] הביא בשם המטה יהודה שאין מצות ת"ת בת"ב, וכן הביא השדי חמד [אסיפת דיני בין המצרים ב', י"ב] בשם השולחן גבוה, וכן כתב בספר הליכות שלמה [פ"ז הערה 58] שדעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כרבינו, שאין בו חיוב ת"ת כלל.

אבל השד"ח עצמו [שם] דוחה את דברי השולחן גבוה, והעלה שיש מצות ת"ת בת"ב. וכן האריך בזה והעלה בשו"ת דברי יציב [או"ח ב', ר"מ] לדחות דברי המטה יהודה הנ"ל עיי"ש. גם דעת הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שיש חיוב ת"ת בדברים המותרים, והוכיח כן ממה שמברכים גם בתשעה באב ברכות התורה, ואומרים וציונו לעסוק בדברי תורה עד כאן מתוך הקונט' הנז'.

ולפום רהטא אין מובנת הראיה שבסוף ממה שמברכים בת"ב ברכות התורה, כי זה לצורך דברים שאומ' מיד לאחר מכן (פרשת התמיד וברכת כהנים, אלו דברים וכו') המוגדרים כ'סדר היום' כמתבאר מהשלחן ערוך ושאר פוסקים.

גם ההסבר דלעיל מדוע אין זה נחשב היסח הדעת, קשה בעיני ההדיוט.

כדי להגדיל תורה ולהאדירה, נוסף כאן מה שכתוב בספר תורתך שעשועי – מגד שמים דף קצ"ז, על מה ששנינו במסכת אבות, רבי אליעזר בן חסמא אומר, קניין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות, תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה וז"ל, פירש רבינו עובדיה מברטנורא, הן הן גופי הלכות, עיקר תורה שבעל-פה שמקבלים עליה שכר וכו'. פרפראות לחכמה, החכמות הללו מכבדות את בעליהם בעיני הבריות.

ונראה לי בס"ד לחדש מדברי רבינו עובדיה, דעל לימוד תורה של גמרא ופוסקים על זה מקבלים שכר, כי זה נחשב תלמוד תורה. אבל תקופות – עניין הילוך המזלות, וגימטריאות – היא חשבון האותיות, כמ"ש רבי עובדיה, וביאר התוספות יו"ט כמו 'רדו שמה' שאמר יעקב – רמז לרד"ו שנים, וכן בזאת יבא אהרן – רמז לבית ראשון שיעמוד ת"י שנים, גם רש"י פירש 'גימטריאות' – חשבון האותיות ונוטריקון עיי"ש, כל אלו אין על זה שם לימוד תורה, ולא מקבלים על זה שכר, אלא זה רק פרפראות, וזה מדויק רבי עובדיה. ולפי זה העליתי בס"ד בשו"ת מחוקק במשענותם

שערי יצחק – השיעור השבועי

בעז"ה התרומה הזאת היא במקום הנכון, ומבשרך לא תתעלם [ישעיהו נ"ח, ז]. הדבר ג"כ בבחינת מ"ש חז"ל, עניי עירך, קודמים לעניי עיר אחרת. הדבר חשוב מאד מאד. ותתברכו כולכם ממעון ברכותיו יתב' מן השמים, אבי"ר.

[ח"ו עמוד ל"ב] דאין לברך על לימוד תקופות וגימטריאות ברכת התורה, דאין זה נחשב לימוד תורה. ורבינו החזון איש אמר, שמותר ללמוד בספר שם הגדולים להחיד"א בתשעה באב, דאין זה לימוד תורה עכ"ל הספר מגד שמים.

ובלנ"ד נעמוד על דבריו בשיעור נוסף, וגם על זה שאין ספר שם הגדולים נחשב לימוד תורה, שנראה לענ"ד דבר זר].

זכר למחצית השקל עבור מוסדות נתיבות מהרי"ן.

חתני הרב יאיר תאם הי"ו, מעורר את ענייך זכר למחצית השקל.

בעז"ה הוא פועל לחזק את הכולל נתיבות מהרי"ן, אברכים אשר יושבים ולומדים פה בביהמ"ד פעו"צ. ולא רק זה, הרבה הרבה פעולות. נתיבות מהרי"ן, זה לא רק נתיב מהרי"ן, אלא נתיבות, לשון רבים, כי יש הרבה נתיבות.

וסימניך, ל"ב נתיבות חכמה (כ"ב שהן אותיות, ועשר ספירות) ראשית תרומה'.

ישנם הרבה דברים שהוא פועל ועושה ב"ה, ועוד הרבה תכניות גדולות. השם ברוך הוא זיכה אותנו בכשרון, לפעול בהרבה עניינים לטובת הציבור שלנו. יש לו גם רכב קבוע, ואני אומר שזהו רכב 'אוטו' של מהרי"ן. וההוצאות רבות ועצומות.

חשוב מאד, העניין של זכר למחצית השקל, כפי שהסברנו בשלחן ערוך המקוצר [או"ח סימן קכ"ב סעיף ז'] כי בזמנינו רצוי לחזק את מוסדות התורה, כי הם חיינו ואורך ימינו. רק אם מישהו יודע, כמה זה הסכום כיום, כי מחירי הכסף עלו מאד לאחרונה.

תגובה מהקהל: אמרו 90 ש"ח בערך.

תגובת מרן שליט"א: יישר כוחך.

מִתָּן אָדָם, יִרְחִיב לֹו [משלי י"ח, ט"ז]. לא צריכים לדאוג ולפחד. מי שנותן יותר, מן השמים ישפיעו עליו יותר. פֹּתַח אֶת יַדְךָ וְגו' [תהלים קמ"ה, ט"ז].

ההיפך, צריכים לתת בלב שלם ובנפש חפצה, בשמחה רבה. כי כאשר פותחים את היד, הקב"ה משפיע עליו שפע טובה וברכה. ע"ד שנאמר לגבי מעשר כספים [מלאכי ג', י'] הֵבִיאוּ אֶת פֶּלַח הַמַּעֲשֵׂר

אֶל בֵּית הָאוֹצֵר, וְיְהִי טָרֶף בְּבֵיתִי, וּבְחֲנוּנֵי נֶאֱבָאת, אָמַר יְיָ עֲבֹאת. אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת

אֲרְבוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בְּרִכָּה עַד בְּלִי דִי. ואחז"ל עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. אמנם ענייך זכר למחצה"ש, הוא נפרד ממעשר כספים.

ולא קרב זה אל זה.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר,

נערך והגה לפי הבנת העורך.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה

המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר

היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן

שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

פרטים בטלפון: 050-4140741

חיני תבלין וקליות

<h2>חיני קליות</h2> <ul style="list-style-type: none"> גרעיני חמניה קלויים גרעיני דלעת קלויים בטנים קלויים בטנים קלויים בקליפה פיסטוק חלבי קלוי קשיו קלוי שקדים קלויים גרעיני דלעת קלויים גרעיני אבטיח קלויים 	<h2>חיני תבלין</h2> <ul style="list-style-type: none"> פפריקה מתוקה פפריקה חריפה פלפל שחור פלפל לבן פלפל חריף (שאטה) כמון כרכום קינמון זנגביל גריל עוף חואיג מרק חואיג קפה זעתר היל ציפורן טחון חילבה טחון שום גבישי תערובת שוארמה ועל האש תערובת לדגים תערובת לסטיק 	<p>חילבה טחון/לא טחון מבוררת בהקפדה רבה יותר מ-3 פעמים</p> <p>חדש! אבקת מרק 1 ק"ג</p> <p>חדש! תמרים 1 ק"ג</p>
--	--	--

כשר לפסח למהדרין ללא חשש חוזר וייעור בהשגחה המהודרת והמחמירה של בד"ץ פעולת צדיק בראשות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

ללא חשש חוזר וייעור

דרושים מפיצים

שם המפיץ
הפצה ראשית: פעולת צדיק, טל' 052-7635645